

Sander støtter Herning

Det undrer, at Videnskabsministeren har givet to millioner til Handels- og Ingeniørhøjskolen i sin hjemby Herning

Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning (Foto: Polfoto)

Videnskabsminister Sander har al stilhed bevilget Handels- og Ingeniørhøjskolen (HIH) i sin hjemby Herning 2 millioner kroner til at lave et partnerskab med Handelshøjskolen i København. Bevillingen er ikke særlig begrundet, der har ikke været et åbent opslag og det er underligt, at Videnskabsministeren pludselig går ind og støtter noget, der traditionelt har været Undervisningsministerens gebet.

Det konspiratoriske spørgsmål er, om det er en "Hans Christian Schmidt, Vøjens", der nu får en parallel i "Helge Sander, Herning"?

"Det er da en nærliggende tanke. Selv rutinerede folk kan opleve sig på gyngende grund, fordi denne regering hele tiden opfinder nye måder at administrere på ...", svarer Margrethe Vestager (RV), som dog er forsigtig med at dømme Sander i den konkrete sag: "Bevillingen ser mærkelig ud, men jeg tør ikke kalde det lokalpolitisk favorisering eller magtfordrejning. Måske er alt i skønneste orden. Før jeg kan dømme om det, må jeg vide noget mere om baggrunden".

Uden særlig begrundelse

Vestager har allerede fået et svar, men det tilfredsstillende hende ikke.

Bevillingsskrivelsen - som formelt er givet som tillægsbevilling til Handelshøjskolen - fortæller om et tværgående samarbejde om "innovationsledelse og entrepreneurship" og at bevillingen skal bruges på ph.d.-uddannelse for at styrke lærerkompetencen i Herning.

Der er imidlertid handels- og ingeniørskoler andre steder i landet (fx i Odense Århus og København) som ikke har fået penge. Den særlige begrundelse for Herning er, at "det eneste sted i landet, hvor et universitet efter konkret samarbejdsaftale om udbud og økonomi samt personalemæssig bemanding udbyder udlagt undervisning ...". Hensigten er at opkvalificere underviserne ved HIH, bl.a. ved finansiering af ph.d.uddannelse, forklarer Sander.

Vestager: "Det er en intetsigende forklaring, som

ikke begrunder hvorfor netop HIH skal opkvalificeres og ikke andre".

Ikke åbent udbud

Videnskabsministeriet har ikke givet andre parter mulighed for at søge penge til samme formål:

"Danmarks Pædagogiske Universitet ville da gerne have haft mulighed for at etablere et sådant samarbejde og få en bevilling til det. Men vi er ikke gjort bekendt med, at der var en pulje penge til formålet", siger forskningschef Bjarne Wahlgren fra DPU.

Vestager: "Normalt ville et ministerium proklamere, hvad man ønsker at fremme og at man har afsat penge i en pulje. I åbent udbud kan interesse-rede så søge i konkurrence med andre, og så vælges de bedste ud. Men den fremgangsmåde har Sander ikke brugt".

Ikke videnskabsministerens gebet

Bevillingen er også overraskende, for hidtil har alt vedrørende mellemuddannelserne været henvist til Undervisningsministerens gebet. Til opkvalificering af mellemuddannelserne har der fx været afsat en særlig samarbejdspulje på 12 mio. kroner til "forskningstilknytning", hvormed mellemuddannelserne (CVUerne) kunne "købe" opkvalificering hos universiteterne.

"Så det kommer da bag på DPU, at Videnskabsministeren pludselig giver penge til dette formål", siger DPU-forskningschefen. "Men det er da glædeligt, hvis HIH-bevillingen er udtryk for en generel åbning, for vi har ærlig talt haft svært ved at få del i forskningstilknytnings-midlerne".

Også Vestager - tidligere undervisningsminister - er principielt helt enig i at lignende formål bør støttes: "De radikale vil meget gerne have mere samarbejde mellem universiteter og mellemuddannelserne, og der er brug for flere penge til formålet. Men det skal ikke ske gennem tilfældige særbevillinger".

jø

Bestyrelsesformandens kasketter 3
Det var helt acceptabelt at DPU's bestyrelsesformand Inge Thygesen gav sig selv ekstra magt, siger videnskabsministeren

Forskningsfond fra olien slet ikke nok 4
- siger de økonomiske vismænd, der også undrer sig over, hvordan regeringen udpegede sine fire satsningsområder

Sektorforskningslov med ministermagt 6
Sektorforskningen skal nok udføre sin forskning uafhængigt af ressortministeren. Men ministeren får andre muligheder for at styre og blande sig

Er 'kvindeværdier' en fare 8
- for universiteterne. DPU's rektor Lars Henrik Schmidt har gjort kvinder rasende - men han vil ikke undskylde noget

Forskertalenter spildes 10
Der skal flere forskerstuderende i systemet, men det skal gøres med omtanke

Afskaf lektortitlen! 11
- lyder oplægget fra fagforeningerne på universitetsområdet i udspil til forhandling med Videnskabsministeriet

TEMA: Uni-styring 12-15
Først kom Nørby-udvalget med anbefalinger af regler for universitetsbestyrelserne. Så kom OECD-panel med krav om mere strategisk styring. Så holdt arbejdsgiverne fra DI en konference. Altsammen bruges af videnskabsminister Sander til at skærpe styringen af universiteterne

Forskningsfup 16
- skal også kunne fanges i læserbreve, lyder forslag, som har skabt vild uenighed

Humaniora udvist 18
Videnskabsminister Sander har besat regeringens højeste rådgivningsorgan og det nye strategiske forsknings-råd uden en eneste humanist

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Otto Meyer, Dyr lægeforeningen
Anders Correll, Jordbrugsak.

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. februar 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

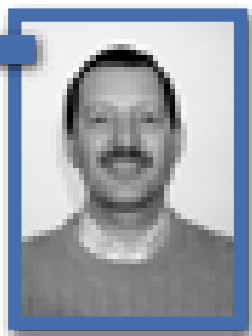

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af **NIELS POULSEN**, afgående fmd. f. DM's
Forskningsinstitutionsafdeling (afd. 3)

Sektorforskningens forskning og myndighedsopgaver

Lovforslaget om sektorforskning har været til behandling i Folketinget i de seneste måneder. Spørgsmålene har haglet ned over Videnskabsministeren.

Et centralt spørgsmål er, om forslaget sikrer sektorforskningsinstitutioner uafhængighed i overensstemmelse med intentionerne?

Regeringen har undersøgt sektorforskningen og der blev overflyttet midler til den fri forskning. Efterfølgende kom der forslag om ny sektorforskningslov, som skal sikre uafhængighed forskning. Ministrene vil ikke få beføjelser i forhold til forskningens resultat og offentliggørelsen af disse resultater. Men myndighedsopgaver, beredskabsopgaver og overvågning skal være under ministerens instruktionsbeføjelse. Disse opgaver handler ikke mindst om at opretholde og udvikle samfundets videnberedskab. Vigtigheden heraf kan vel næppe overvurderes til at kvalificere den politiske beslutningsproces.

I sektorforskningen hænger forskningen sammen med samfundets behov for kontinuitet og for et komplet datagrundlag på de respektive områder. Derfor er der heller ikke i dagligdagen nogen klar grænse mellem myndighedsopgaver, overvågning, databaseaktiviteter og forskningsforpligtigelse. Lovforslaget skal styrke sektorforskningens uafhængighed og skabe gode rammer omkring sektorforskning bl.a. ved at indeholde en egentlig formålsparagraf for sektorforskningsinstitutionernes virke. Den enkelte institution er sikret gennem vedtægt og resultatkontrakt.

For så vidt angår forskningen sendes institutionens vedtægter til høring i Det Strategiske Forskningsråd, der her har mulighed for at påpege en u hensigtsmæssig afgrænsning af forskningen. Resultatkontrakten indgås mellem vedkommende minister og sektorforskningsinstitutionens bestyrelse. Men samtidig har resortministrene behov for at kunne gribe ind og styre myndighedsopgaverne i forbindelse med en ændret situation, fortæller ministerens svar på spørgsmål vedrørende loven.

Holdes spørgsmål og ministerens svar op mod hinanden (fx svarene på spørgsmål 4, 8, 9, 10, 11 og 20, se Folketingets hjemmeside) om databaseaktiviteter, ses hvor vanskeligt det er at skelne mellem det, der bliver initieret som et samfundsbehov, en myndigheds- og overvågningsopgave og det deraf afledte arbejde med at tolke data og opnå ny viden om dette praktiske formål og emne. Aktiviteterne skifter på den måde karakter fra myndighedsopgave til anvendt forskning og skal sikres uafhængighed ifølge lovforslaget.

Der er ikke bare et spil om ord. Problemet er, at ministeren kan initiere og lede disse myndighedsopgaver, og at nedlæggelse af myndighedsopgaven, dvs. databasen, kan være et indgreb i forskningen uafhængighed.

Til eksempel er registrering af data omkring Danmarks grundvand eller olieeftersforskning "myndighedsopgaver". Databaserne er nok resultatet af overvågning, men der er meget anvendt forskning knyttet til disse områder, tilmed med tilknyttede ph.d.-studerende og forskningsprofessorer. Skal ministeren have instruktionsbeføjelse til at nedlægge disse meget store og kostbare databaser med risiko for tab af en kolossal værdi både for samfundet og for forskningen? Værdien anskues fx således, en database med data fra 200.000 borer, hvor hver boring koster 100.000 kr., vil koste 20 milliarder kr. at genskabe. Heri er end ikke medregnet løn til databasens oprettelse.

Afvikling af databaseaktiviteter vedrørende overvågningsopgaver og myndighedsopgaver bør ikke imidlertid ikke ske vilkårligt, uden også samfunds- og forskningsværdi er vurderet af institutionens bestyrelse, da opgaverne udgør en del af den samlede mission. Det strategiske Forskningsråd kunne fungere som ankeinstans i sådanne sager. Det bør overvejes om loven også skal beskrive råde- og ejendomsret til datasamlinger.

Formålet med dette lovforslag skulle bl.a. være at sikre institutionernes uafhængighed og styrke kvaliteten. Hensigter er gode, uafhængigheden skal øges.

Det store spørgsmål er bare, om lovforslaget også realiserer de gode hensigter. Kvalitet og uafhængighed hænger sammen. Mistanken om manglende uafhængighed kan være med til at mistkreditere forskningens resultater. Det gælder også i forhold til forskningsrapporter, overvågningsresultater el. lign. I lovforslaget skal ministerens interesser varetages via vedtægten og resultatkontrakten.

Ministeren oplyser, at der som udgangspunkt ikke vil ske en særskilt orientering af offentligheden og Folketinget, hvis opgaver ændres på den enkelte sektorforskningsinstitution af ministeren.

Problemet er, at tilbageholdelse af overvågningsresultater vil således være indgriben i uafhængig forskning, hvis det sker uden baggrund i anden lovgivning. Sker det i forbindelse med et lovforberedende arbejde, må det således være et krav, at resultaterne offentliggøres senest sammen med lovforslaget. Forskningens uafhængighed må ikke drages i tvivl, fordi en minister har instruktionsbeføjelser.

DPU: Thygesens kasketter

DPU's bestyrelsesformand er i en gråzone, siger ministeriet, der dog nøjes med at give DPU en lille næse - for noget helt andet

Det er ikke helt efter de forvaltningsmæssige reglementer, men acceptabelt under hensyn til den "ekstraordinære" omstændigheder, da bestyrelsesformand Inge Thygesen gav sig selv en ny kasket på som "konsulent for bestyrelsen".

Derimod får Danmarks Pædagogiske Universitet en lille næse, fordi bestyrelsen burde have godkendt arrangementet før det blev sat i gang. Thygesen og rektor orienterede først bestyrelsen en måned efter, at bestyrelsesformanden var gået i gang som konsulent.

Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten) har rejst sagen i Folketinget (spm. 42-46 i Videnskabsudvalget). Hun er forundret over, at videnskabsministeren har accepteret arrangementet, som signalerer et vidt spillerum for de nye universitetsbestyrelser.

Ministeren: Problematisk men midlertidig kasket

Videnskabsministeren finder ikke sagen kritisabel, for kasketten var kun midlertidig. Helt principielt var det ikke efter reglerne, for i bestyrelseskonstruktioner som DPUs – der kan sammenlignes med aktieselskabers – er der forbud mod, at bestyrelsesformanden ud over sit bestyrelsesarbejde udfører arbejde for selskabet "bortset fra opgaver af enkeltstående karakter, som bestyrelsen anmoder formanden om at udføre for bestyrelsen". I forhold hertil vil bestyrelsesformanden ikke kunne påtage sig opgaver, der angår den daglige ledelse eller drift, siger reglerne.

Men selv om Thygesen netop udfører sådant arbejde, så vil Sander ikke pålægge DPU at ophæve det særegne arrangement. Minister Sander smyger sig

udenom ved at henvise til, at konsulentopgaven blot er "en enkeltstående opgave af ekstraordinær karakter".

Det oplyses dog ikke nærmere hvad opgaven nærmere går ud på eller om den er afsluttet.

Magtfordrejning

Videnskabsministeren blev bedt om at redegøre for, om det er i overensstemmelse med retningslinier for offentlige bestyrelser og forvaltninger, at Inge Thygesen som konsulent selv skal udarbejde det beslutningsgrundlag, som hun senere skal tage stilling til som bestyrelsesformand.

Ministeren giver principielt medhold i, at det "ud fra almindelige magtfordrejnings-princip ... dog ikke er hensigtsmæssigt med en alt for høj grad af sammenblanding af de forskellige funktioner, der udføres af en bestyrelse og en administration (direktion). Der vil i givet fald kunne finde en uhensigtsmæssig magtkoncentration sted, og et hensigtsmæssigt kontrol-led vil kunne forsvinde".

Ministeren bruger dog ikke denne overvejelse til at stille spørgsmål ved Thygesens rolle i forhold til bestyrelsen og personalet, der kan være usikker på forvaltningsstilling i relationen til en bestyrelsesformand. Men denne gråzone opklares ikke af ministeren, som på den ene side påstår, at bestyrelsesformanden ikke har haft instruktionsbeføjelser over for de ansatte, men at hun samtidig "har rådet over personale ved udførelse af den pågældende opgave".

Rosenkrantz-Theil: Er Thygesen inhabil?

Rosenkrantz-Theil kalder ministerens afglidning utilfredsstillende: *Kan de eks-*

Kan den eksterne bestyrelsesformand, Inge Thygesen, slippe afsted med at lave sine egne regler, spørger Enhedslistens Pernille Rosenkrantz-Theil

terne bestyrelsesformænd slippe af sted med at lave deres egne regler, spørger hun og har derfor stillet to supplerende spørgsmål:

Hun spørger, hvad det er bestyrelsesformand Inge Thygesen præcist har udarbejdet af beslutningsgrundlag for bestyrelsen?

Og så vil hun gerne vide, om Thygesens dobbeltroller får konsekvenser, fx i form af at bestyrelsesformanden erklærer sig *inhabil* i bestyrelsens drøftelser af de spørgsmål, som bestyrelsesformanden selv har udarbejdet som konsulent og projektleder?

jø

DPU: Frivillige fratrædelser

23 valgte at gå selv, herunder 6 vip'ere

Besparelser med fyringstrusler lå i luften på DPU før jul, og de ansatte fik tilbud om at indgå frivillige fratrædelser. Det valgte 23 at sige ja til, herunder 17 hk'ere, håndværkere, betjente m.fl. Også 4 blandt det videnskabelige personale valgte at sige ja med den maksimale aftrædelsesgodtgørelse i ryggen: 4 års ekstra pensionsindbetalinger (hvis man netop havde rundet de 60 år) eller 7 måneders fritstilling plus 6 måneders løn.

Om disse frivillige aftaler er tilstrækkeligt til at afværge ufrivillige fyringer blandt det øvrige vip-personale er uklart, og vil tidligst blive afklaret ved et be-

styrelsesmøde d. 17 febr. Der kan lure fyringer, hvis bestyrelsen bakker om den "konsolideringsplan", der i november truede med afskedigelser af 10-15 vip'ere.

Foreløbig må det videnskabelige personale indstille sig på en skærpet forsknings- og uddannelsesvognning, jævnfør rektor Lars Henrik Schmidts udmeldinger. De ansatte skal gennemgå en bedømmelse på forskningskvalitet og –omfang, på undervisningskvalitet og –omfang, på enden til at tiltrække eksterne midler samt på publikationer i internationale tidsskrifter.

jø

Vismændene: Oliefond slet ikke

Der er brug for 800-1000 mio. kroner hvis regeringen skulle leve op til Barcelonaerklæringen, men den nye fond giver kun en brøkdel. Det kritiseres af de økonomiske vismænd, der også spørger, hvem der egentlig udpegede de særlige indsatsområder

Videnskabsminister Helge Sander mødte Mærsk med olien til Dronningens nytårstaffel sidste år, men det var før regeringen fik ideen med olie-fonden. Og så var det i øvrigt slet ikke Sander, som fik lov at køre mediestunt'et med olie-fonden, men Statsministeren selv

Det var lidt af en *medie-stunt*, da statsministeren fremlagde regeringens plan om, at afkastet af oliemilliarderne skal afsættes til forskning: "Milliarder til forskningen", lød overskrifterne i landets aviser.

Et nærmere studie i milliarderne viste imidlertid, at summerne var helt anderledes end det blev fremlagt. Afløbet af olierenterne betyder nemlig, at der i 2005 kun afsættes 80-100 mio. kroner og at det først er i 2013, at der afsættes anseelige beløb (640-800 mio. kroner alt efter om renten er 4-5 pct.). I forhold til Barcelona-målsætningen er det håndrørt, for skal målet nås, skal der allerede nu afsættes 800-1000 mio. årligt.

Vismændene: Farligt med store udsving

De økonomiske vismænd kvitterer for, at der nu ser ud til at være politisk vilje til at hæve bevillingerne:

"Der er brug for et mærkbart løft i den offentlige forskningsindsats, men planen bringer os altså ikke op på det nødvendige niveau. Den nye fond bringer os kun en mindre del af vejen", siger overvismand **Peter Birch Sørensen**.

Han henviser til at de økonomiske vismændene i forårsrapport fra 2003 anbefalede et mærkbart løft i forsknings-

bevillingerne. De fastslog, at Barcelonaerklæringens målsætning om 3 pct. af Bruttonationalproduktet var et godt mål for ambitionsniveauet og de kritiserede, at Regeringen ikke gjorde mere for at realisere målet. Vismanden viger dog uden om spørgsmålet, *hvor mange millioner eller milliarder regeringen her og nu burde afsættes?*

"Jeg vil helst ikke sætte tal på; det virker så firkantet, for det afhænger jo også af, hvordan ressourcerne bruges".

Han peger også på, at det både er farligt hvis man hæver bevillingerne for brat, fordi det så ikke er sikkert at forskningssystemet er klar til at udnytte ressourcerne optimalt, ligesom det er farligt hvis forskning køres på lavblus i en periode, fordi det tager år at fastholde og hæve kvaliteten igen.

Det Strategiske Forskningsråds rolle

Regeringen har udpeget højteknologisk forskning inden for bio-, nano-, informations- og kommunikationsteknologi som de særlige satsningsområder, der skal nyde godt af den nye fond. Vismændene udtrykker imidlertid forundring over fremgangsmåden, hvor man først opretter de strategiske forskningsråd for at få et

rådgivningsorgan, der i højere grad kan styre forskningen.

"Men regeringen har startet med ikke at rådføre sig med organet. Det ville have været naturligt, om regeringen havde ladet Det Strategiske Forskningsråd tage stilling til, hvor fondsmidlerne kan gøre mest gavn: Hvor har Danmark særlige forudsætninger for at opdyrke bestemte forskningsområder? Hvor er det nødvendigt at satse ekstra?", spørger vismanden.

"Det er naturligt, at politikerne gerne vil påvirke anvendelsen af de offentlige midler til forskning. Men baggrunden for det strategiske forskningsråd er, at politikerne selv syntes, at de øremærkede for meget i en periode, og at de ville have højere grad af ekspertise og en bedre koordinering af forskningsindsatsen. Nu opretter politikerne så en ny fondsbestyrelse for bestemte forskningsfelter. Og det kan da bekymre lidt, hvis dette er udtryk for, at politikerne vil detailstyre, hvad forskningspengene på de strategiske områder skal gå til".

Regeringens kriterier for udpegning af 4 spidsområder

Kriterierne for politikernes udpegning af de 4 områder kendes ikke. Betyder det,

at øremærkningen er et resultat af lobbyisme fra bestemte erhvervsbrancher?

”Det kan jeg ikke sige noget om. Det fremgår ikke, men det er stort set de samme indsatsområder, som også udpeges i udlandet”, svarer vismanden.

Han tilføjer, at der i Regeringens udpegning af de 4 områder kan ligge en begrænsning på handlemulighederne for det nye Strategiske Forskningsråd. ”Når man på forhånd udpeger fire bestemte områder som særligt strategiske, så må man formode, at Det Strategiske Forskningsråd får færre midler til arbejde med.”

Grundforskningen skal prioriteres direkte

Vismanden understreger påny det positive i, at regeringen med fonden viser vilje til at hæve forskningsbevillingerne. Men han peger også på vigtigheden af, at de samlede offentlige forskningsmidler ikke målrettes for snævert.

”Regeringen har udpeget fire relativt snævre satsningsområder. De skal angiveligt tilgodese områder, hvor Danmark erhvervs- og forskningsmæssigt står stærkt eller har behov for at stå stærkt fremover. Det er helt legitimt at satsse på erhvervsområder ved at satsse målrettet på anvendelsesorienteret forskning, men det er vigtigt ikke at glemme den grundforskning, som er basis for ny viden. Man må således gå på to ben, så en stigning i de erhvervsrettede og anvendelsesorienterede forskningsbevillinger

Regeringen stjæl fagforeningernes ide ...

”Noget for noget: Oliepenge til forskning” stod der i FORSKERforums leder i november: En del af det overskrud, der tilflyder samfundet ved virksomheders udnyttelse af den offentlige forskning, må komme universiteterne til gode: ”For eksempel når Bentsen nu har indgået en olieaftale med Mærsk, der angiveligt skulle betyde mange milliarder flere skattekrone, så må det være naturligt at en væsentlig del af disse penge kommer den offentlige forskning til gode”, skrev altså Leif Søndergaard.

må samtidig følges op med en forøgelse af universiteternes basisbevillinger eller via en styrkelse af grundforskningsmidlerne på andre måder, f.eks. gennem Danmarks Grundforskningsfond”, mener vismanden, der dog ikke vil sætte proportioner på.

”Jeg vil kun sige, at det er uholdbart, hvis man bruger størsteparten på anvendelsesorienteret forskning og innovation, og kun en mindre del på grundforskning. De to områder skal supplere hinanden”.

Han mener også, at det er vigtigt at holde forskning i gang i hele spektret:

”Jeg hører til dem, der absolut mener, at der skal være plads til bred humanistisk forskning. Humanister får jo faktisk i højere og højere grad beskæftigelse i den private sektor, men aktuelt vokser antallet af arbejdsløse. Og det er klart, at i det lange løb må prioriteringen af midlerne til uddannelse og forskning også afspejle de beskæftigelsesmuligheder, som kandidaterne har.”

Kriterium: Spredningseffekt

Regeringens udspil retter sig udtrykkeligt mod særligt løfterige teknologiområder, hvor de erhvervsområdes interesser er åbenbare. Det indgår i satsningerne, de skal ske i et offentligt privat samspil. Og satsningerne skal ikke bare tjene til forskning, men også til innovation og uddannelse af kandidater og ph.d.'ere til gavn for erhvervslivet.

Det ligner skult erhvervsstøtte?

”Grænsen mellem forskningspolitik og erhvervsstøtte er flydende. Men støtte til erhvervsområdes forskning er da legitim nok, hvis den har karakter af opbygning af en almen tilgængelig viden, som har en spredningseffekt og som gavner mange virksomheder”, svarer Birch Sørensen, som taler for samfundsmæssige hensyn som kriterium for støtte.

”Offentlig støtte bør ikke have til formål at gavne bestemte firmaer. Det bør overvejes nøje, hvad der skal være det samfundsmæssige kriterium for støtte. Skæg for sig og snot for sig; forskning har enormt gunstige spredningseffekter på nogle områder, men det er ikke i sig selv et argument for støtte, at en branche bidrager til den samfundsmæssige vækst, hvis virksomhederne i branchen selv får det fulde afkast af deres forskningsinvesteringer”.

Vismanden uddyber sit støttekriterium på denne måde:

”Som udgangspunkt er det et godt argument for subsidier, hvis der er klare positive spredningseffekter på det øvrige erhvervsliv og arbejdsmarked, f.eks. hvis den enkelte virksomheds forskning bidrager til en alment tilgængelig ny teknologi, som ikke kan beskyttes gennem patenter, eller bidrager til vigtig ny viden, som medarbejderne kan overføre til andre virksomheder, når de skifter arbejdsplads.”

Sander: Nul klageadgang

”Universitetsloven taler om ’at der skal være størst mulig åbenhed om beslutninger og grundlaget herfor på universitetet’. Men i praksis var det tydeligvis en tom hensigtserklæring, uden praktisk betydning”, siger **Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten)**.

Videnskabsminister Sander vil nemlig ikke lave regler, så der kan klages til ministeriet over universitetets afslag på anmodninger om aktindsigt. Ministeriet vil da gerne som tilsynsmyndighed gennemse eventuelle henvendelser for at se om et universitet har tilsidesat ”ikke uvæsentlige retssikkerhedsgarantier” og dermed begået kvalificeret retsbrud. Og i sådanne særlige tilfælde vil man behandle sagen. Men almindelige klager skal man ikke regne med, at ministeriet vil gå ind i.

”Det er jo en rigtig gummiformulering som gør det vilkårligt, hvornår ministeriet tager en sag op”, siger Enhedslistens forskningsordfører, der har stillet spørgsmål til sagen i Folketingets videnskabsudvalg (spm. 35-41) som opfølgning på FORSKERforums forsidehistorie i december ”Offentlighedsloven suspenderet”.

Oplysninger til ugunst

Hun siger: ”Videnskabsministeren åbner op for en tilstand, hvor universiteterne selv kan afgøre, hvad de vil ud med. Og det umuliggør i praksis en kritisk undersøgelse, for de vil selvfølgelig ikke give oplysninger fra sig, som kan være dem til ugunst. Derfor bør der da være en klageadgang til en uvildig instans”.

Videnskabsministeren har imidlertid ”fuld tillid til, at universiteterne vil overholde offentlighedsloven, forvaltningsloven m.fl., og at de er ligeså kompetente til at fortolke og administrere loven som ministeriet”.

Helt den samme tillid har Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten) ikke. Hun henviser til, at spørgsmålet om aktindsigt netop er rejst som følge af en konkret klagesag, hvor DTU tilbageholdt oplysninger - som videnskabsministeriets jurister nok mente DTU kunne udlevere. Theil har derfor bedt ministeren om at fortælle, hvorpå ministeren konkret bygger sin ”fulde tillid”.

Sektorforskning: Minister har ret til at blande

for han har instruktionsbeføjelse, ifølge den nye sektorforskningslov

Den nye sektorforskningslov skal angiveligt give institutionerne uafhængighed og troværdighed. Det sker bl.a. ved oprettelse af selvstændige bestyrelser. Lovens intention er da også, at give øget selvstændighed, men der skabes ikke *vandtætte skotter* til politikerne. Sektorforskningen udfører deres forskning uafhængigt af ministeren. Men i praksis får en ressortminister fortsat vidtrækkende beføjelser til at blande sig i institutionernes arbejde og prioriteringer.

Det fortæller videnskabsministerens svar på en række spørgsmål til lovforslaget.

Ministeren kan ikke påbyde den enkelte institution at optage eller undlade en bestemt forskning. Ministeren kan principielt ikke *politiser* ved – fx på miljøområdet – at *omdefinere* ubekvemme og kontroversielle forskningsopgaver til myndighedsopgaver eller overvågningsopgaver. Ministeren får imidlertid et stort ord at skulle have sagt, idet præcisering af forskningsopgaver kan *reguleres* gennem resultatkontrakten mellem ministeren og bestyrelsen. Resultatkontrakten udtrykker de opgaver, som ministeren ønsker, at institutionen skal tage sig af. Og finansloven regulerer tilsvarende institutionens bevilling i forhold hertil.

Ministerstyring gennem resultatkontrakten

Institutionens bestyrelse kan selvstændigt igangsætte forskning, som man vurderer centralt ud fra samfundsmæssige hensyn, men det skal ske ”inden for institutionens formål” – det vil sige inden for vedtægtens, resultatkontraktens og finanslovens fastlagte ramme.

Prioriteringen vil i praksis være underlagt en forhandling via resultatkontrakten. Her kan ressortministeren ”formulere sine politiske behov og ønsker og hermed bidrage til at sikre forskningens relevans” ligesom sektorinstitutionens bestyrelse har mulighed for at informere om udviklingstendenser, som kan have betydning for, hvad det vil være hensigtsmæssigt at inkludere i resultatkontrakten for den kommende periode: ”Prioritering af forskellige samfundsmæssige hensyn vil kunne indgå her ...”

Det siges, at den nærmere indkredning af institutionens opgaver i resultatkontrakten bør ske i overensstemmelse med hvad der ”almindeligvis” opfattes som forskning inden for det pågældende fagområde.

Resultatkontrakten fastlægger således

En ressortminister fortsat vidtrækkende beføjelser til at blande sig i institutionernes arbejde og prioriteringer. En miljøminister kan fx diktere ændring af miljøtest, overvågnings- og myndighedsopgaver - men kan også styre forskningen gennem resultatkontrakten

rammer og emnekredse for institutionens forskning, mens bestyrelsens konkrete udmøntning af, hvorledes forskningen tilrettelægges og gennemføres, sker uafhængigt af ministeren. Når institutionen altså igangsætter forskning på et bestemt felt har ministeren imidlertid ingen instruktionsbeføjelser i forhold til ”forskningens resultater”, og ministeren kan ikke påbyde den enkelte institution at optage eller undlade en bestemt forskning, hedder det.

Ministeren kan ændre i opgavekrav og myndighedsopgaver

Hvad angår overvågnings- og myndighedsopgaver er disse opgaver underlagt ressortministerens instruktionsbeføjelse og dennes ministeransvar, hvilket medfører at ministeren kan ændre i prioriteringen i utide, dvs. mellem to finanslove og uden at det medfører økonomisk kompensation. Ministeren kan således stille akutte krav om overvågningsopgaver,

som i praksis betyder, at der fragår ressourcer til andre opgaver, fx forskning.

Ministeren kan pålægge en institution en bestemt overvågningsopgave i utide, og dermed ændre på institutionens hidtidige prioritering. En sådan omdefinering eller afvikling vil ikke blive meddelt i offentligheden - herunder Folketinget - så det bliver ikke automatisk offentligt kendt.

Der er således en gråzone mellem de forskellige opgaver, hvor ministeren kan gå ind.

Videnskabsministeren vil da heller ikke være med til en afklaring af loven, så det udtrykkeligt fremgår, at sektorforskningsinstitutionerne selv styrer **forskningsopgaverne** og ressortministeren alene kan indgå aftaler vedrørende **overvågnings- og myndighedsopgaver**.

Videnskabsministeren afdramatiserer i øvrigt ministerens bemyndigelser ved at henvise til, at det at ressortministeren har *mulighed* for at gribe ind og evt. afvikle

eller ændre bestemte myndighedsopgaver ikke er ensbetydende med, at ministeren nødvendigvis vil benytte sig af muligheden.

Begrænset offentlig indsigt

Offentlighedsloven gælder for sektorinstitutionerne. Det betyder, at interne arbejdsdokumenter ikke er offentligt tilgængelige, og det gælder også mødeindkaldelser med bilag til bestyrelsens møder. Offentligheden har således ikke krav på at vide, hvad bestyrelsen arbejder med. Efterfølgende kan der dog gives aktindsigt i oplysninger, som institutionen vil udlevere efter en konkret vurdering (jf. offentlighedslovens §8).

I princippet har institutionen frihed til at publicere og offentliggøre forskningens resultater, dog med visse begrænsninger.

Ministerens kan således pålægge institutionen at tilbageholde overvågningsresultater, der er udarbejdet som led i varetagelse af myndighedsopgaver for ressortministeriet, som har instruktionsbeføjelsen. Tilbageholdelse kan ske, hvis der er tale om lovforberedelse, men i denne formulering ligger formentlig også, at ministeren kan blokere for offentliggørelse af materiale i kontroversielle sager.

”Særlige hensyn, herunder samfundsmæssige hensyn” kan begrænse offentlighedens krav på offentlige indsigt. Det er bl.a. etiske hensyn, offentlige økonomiske interesser og rigets stilling i mellemfolkelige anliggender. Videnskabsministeriet giver tre tænkte eksempler: Fund af råstoffer på dansk område skal kunne hemmeligholdes for at optimere statens økonomiske interesser. Forskning som hackere kan bruge til at sprede virus. Kemisk forskning som vil kunne bruges af terrorister.

Vedtagelse i februar

Det har ikke muligt at få en kommentar til oven fra **SEDIRK**, Sektorforskningens Direktørkollegium, hvis formand lakonisk oplyser, at kollegiet er tilfredse med lovforslaget.

Onsdag den 4. februar 2004 er sagen til politisk drøftelse i Videnskabsudvalget og to dage efter er der frist for betækningsbidrag. Onsdag den 18. februar 2004 afgives betænkning og loven kan vedtages.

Kilde: Svar 13-29 vedrørende lov L19 til videnskabsudvalget

Seniorforsker med pligt til at undervise?

Sektorforskere har en generel opgave i at undervise inden for deres kerneområder, men det har hidtil været uklart i hvilket omfang, samt hvem der skal betale. Det svarer lovforslaget om sektorforskningsloven ikke på.

Hvad angår betalingsproblemet har det hidtil været et stridspunkt mellem sektorinstitutioner og universiteter, hvem der skulle betale, når seniorforskere optræder for universitetsstuderende. Det præciseres dog, at seniorforskere ikke skal bidrage med standardundervisning, men skal bidrage, hvor de har relevant viden, ”særlig viden”, dvs. de områder, hvor institutionen har en unik viden, som bør nyttiggøres i en universitetsuddannelse.

Videnskabsministeren vil ikke opstille bestemte krav til seniorforskernes undervisningskvalifikationer, for det afhænger af institutionens fagområde og vilkår.

Men af ansættelsesbekendtgørelsen fremgår, at et bedømmelsesudvalg kan inddrage andre faglige kvalifikationer - herunder undervisnings- og formidlingskvalifikationer - ved bedømmelsen og udvælgelsen af nye medarbejdere.

For de allerede ansatte påhviler det så også institutionens personalepolitik at sikre, at der sker ”en vedligeholdelse og udvikling” af de videnskabelige medarbejders kvalifikationer. Ledelsen skal således sørge for, at medarbejdernes kvalifikationer er tidssvarende, så den pågældende kan varetage jobbet.

Hvis det imidlertid er uundgåeligt at plukke medarbejdere, kan dårlige undervisningsmæssige kvalifikationer indgå som en diskvalifikation, der kan begrunde en fyring, fastslår videnskabsministeren.

jØ

Sektorforskningsdirektører i klemt rolle

Direktøren på sektorforskningsinstitutioner risikerer at blive en *lus* mellem to negle: Bestyrelsen og de krav som ministeren stiller på den ene side og så institutionens fagligt-saglige hensyn på den anden.

Det fremgår af svar på spørgsmål til lovforslaget om sektorforskningen.

Problemet kan blive være, at direktøren i kraft sin rolle som bisidder uden stemmeret ved bestyrelsesmøderne kan blive udsat for et pres til at undlade at agere efter bedste faglige overbevisning. Direktørens klemme består i, at han skal deltage i bestyrelsesmøderne, som han også skal levere beslutningsgrundlaget til. Det betyder, at han skal betjene bestyrelsen med oplæg og indstillinger samt udføre de opgaver, som bestyrelsen pålægger ham. Hvis der imidlertid opstår sager, hvor bestyrelsen udsættes for politisk pres - fx i sager om miljøovervågning - og beder direktøren om at *lirke på fagligheden*, kan direktøren komme i et dilemma over for sin og institutionens fagligt-sag-

lige vurdering af det samfundsmæssigt rigtigste.

Videnskabsministeren siger principielt (med henvisning til Nørny-udvalgets anbefalinger til universitetsbestyrelserne), at det er direktørens pligt at sikre, at ”alle væsentlige oplysninger tilgår bestyrelsen, uanset om denne har anmodet om det”. Det udlægger ministeren selv sådan, at det er en del af direktørens job at sikre, at bestyrelsen ”har det bedste grundlag for dens virke uanset om dette kunne opleves som ubekvem i forhold til den pågældende ressortminister”.

Og her får direktøren kniven på struben: Hvis direktøren ikke lever op til dette ”har bestyrelsen ingen anden udvej end at indstille direktørens afskedigelse”.

Videnskabsministeren har ikke villet gå med til en præciserende lovændring, hvorefter direktøren enten har stemmeret med lige ret i bestyrelsen til at gøre sine vurderinger gældende eller at direktøren slet ikke deltager i bestyrelsesmøderne.

jØ

Rasende kvinder: Nedvurderende tale om "kvindeværdier"

DPU-rektor Lars-Henrik Schmidt udsagn om, at kvindelige værdier underminerer den klassiske universitetstradition kaldes "dybt krænkende" af kvindelig kønsforsker

Kvinder på universitetet kan have konsekvenser for fagligheden og sagligheden. De kvindelige værdier fylder for meget og den pludrende-snakkende faglighed kan blive fremhævet på bekostning af den konkrete, faktuelle viden. Hvis den kvindelige måde at argumentere på bliver dominerende, ruineres det klassiske universitets tradition. Argumentationsstrukturen er i forfald.

Det var noget af en bredside mod kvinderne, forfatter og foredragsholder Bertill Nordahl og DPU-rektor Lars-Henrik Schmidt fik fyret af op til jul. I Jyllands-Posten og Politiken havde de to lejlighed til at forklare, hvad de mente om kvinder og deres værdier på universiteterne. Værdier, der efter deres mening er ved at blive for fremherskende.

En del kvindelige læserbrevskribenter – og en enkelt gentleman, sprogeksperten Jørn Lund – protesterede. Flere anførte, at de var de to mænd, der pludrede og småsnakkede og løb med halve vinde. For kan man overhovedet tale om mandlige og kvindelige værdier i akademia?

Kønsforsker: Hvad er mandlige og kvindelige værdier?

"Det er jo meget omdiskuteret, hvad der er mandlige og kvindelige værdier. Der er ikke nogen som helst enighed om, hvad de to termer dækker. Og at forbinde dem med så konkrete forhold, som for eksempel måder at argumentere på, som Lars-Henrik Schmidt gør, det mener jeg slet ikke, man kan," siger Lis Højgaard, der er lektor på statskundskab på KU. Hun har netop sammen med Dorte Marie Søndergaard redigeret bogen Akademisk Tilblivelse om køn i den akademiske verden.

"Jeg ville gerne se noget belæg for, at der skulle være forskel i den måde, mænd og kvinder argumenterer på. Det tror jeg ikke, at der er noget som helst hold i. Det er jo netop den klassiske argumentationsform, man bliver oplært i i den akademiske verden. Det kan godt være, at kvinder har sværere ved at slå igennem i argumentationskulturen, men det er jo ikke det samme, som at de har en anden kultur. Det er meget mere afhængigt af de magtrelationer, der udspiller sig i de fora, hvor diskussionerne foregår," mener Lis Højgaard.

- Men undervisningsformen har jo ændret sig betragteligt i de seneste 30 år. Skyldes det kvinderne?

Kan man tale om kvindelige værdier, når man skal karakterisere udviklingen i universitetskulturen?

"Nej, der er jo sket store ændringer i hele vores samfund og vores uddannelsessystem. Men det er jo ikke kun kvinderne, der er kommet ind på universiteterne. De studerende kommer jo også fra helt anderledes brede sociale baggrunde end tidligere. Så det er meget svært at identificere ændringerne med, at kvinderne er kommet ind," siger hun.

"Hvis den kvindelige måde at argumentere på bliver dominerende, ruinerer vi det klassiske universitets tradition. Den udtalelse står jeg ved. Jeg diskuterer nemlig kvindelige værdier – og ikke køn. Jeg går aldrig efter kønnet, for det tør jeg ikke. Det handler ikke om, at der er forskel på mænds og kvinders intelligens, eller at mænd er bedre til at gå på universitetet. Problemet er, at alt for mange mænd har kvindelige værdier. Det, jeg prøver at sige, er, at der er sket et skift i de værdier, som nyder fremme i vores uddannelsessystem. Og de værdier er det, som man i enhver for traditionel beskrivelse vil kalde kvindelige. Der er min simple pointe

(Lars Henrik Schmidt, JP 20.12.2003)

Værdier, man ikke kan lide, kaldes kvindelige

Lars-Henrik Schmidt erkendte selv i den efterfølgende debat, at han ikke tør henvisne direkte til kønnet. Derfor refererer han kun til de kvindelige 'værdier.' Som han i øvrigt selv mener at besidde en hel del af. Men Lis Højgaard giver ikke meget for DPU rektorens indirekte snak om store og små skostørrelser og værdier i stedet for køn.

"Der er jo ingen grund til at kalde tingene mandligt og kvindeligt, hvis det ikke var for at signalere en forbindelse til mænd og kvinder. Kvinderne vil da have sværere ved at undsige sig de kvindelige værdier end mændene. Det er lidt lettere for en mand at sige: 'Nu må jeg smide mine kvindelige værdier, så jeg kan blive en ordentlig akademiker,'" siger hun, der kalder definitionerne groteske og karikerede.

"Det her handler om at udpege nogle værdier, som man ikke kan lide, til at være kvindelige værdier. Det er svært at forstå som andet end udtryk for modstand mod den type ændring, der betyder, at kvinder får meget større adgang til uddannelsesområdet. Og at en rektor kan sige sådan, siger måske også noget om, hvor stor modstanden er," siger Lis Højgaard, der mener at Lars-Henrik Schmidt skylder sine mange kvindelige studerende at uddybe, hvorfor han kobler kvindelige værdier sammen med en argumentationskultur i forfald.

Lars Henrik Schmidt: Ingen undskyldning fra mig

Kan en Rektor udtale sig sådan om 'kvindelige værdier', spørger kvindeforskere.

De udøver 'political correctness', som demonstrerer, at jeg har ret, svarer han

Lars Henrik Schmidt er blevet angrebet hårdt for sine synspunkter. Han er træt af, at han skal bruge kræfter på at forsvare sig og gentage sig selv i den offentlige debat, men:

"Der kommer ingen undskyldning fra mig. Jeg står ved mine ord. Jeg er citeret korrekt, om end nogle gange ude af sammenhæng. Det er ingen hemmelighed, at jeg i årevis har fremført synspunktet, men er nu kommet i modvind, fordi jeg åbent har krænket nogle 'politisk korrekte feminister'".

Men rektoren har over for sine kvindelige ansatte på DTU på et folkemøde beklaget, hvis udlægningen af hans synspunkt i debatten har fremtrådt som nedvurderende af kvindelige akademikere. Han henviser samtidig til, at DTUs ansættelsespolitik på ingen måde diskriminerer kvinder; "tværtimod har jeg ansat ufatteligt mange kvinder.

Problem for den akademiske debatkultur

"Jeg vil gerne gentage, at jeg ikke problematiserer kønnet, men nogle bestemte værdier, som kan kaldes 'kvindelige' eller 'bløde'. Det handler om bestemte magtstrategi og værdier, hvor viden kan gøres 'snakkesalig' og ikke står til troende, og jeg har sagt sagt, at disse værdiers fremvækst kan blive et problem for den akademiske debatkultur", siger rektor Lars Henrik Schmidt. "Det er et forsøg på at karakterisere nogle bestemte værdier, og jeg har også sagt, at det groft sagt er motiveret af, at kvinder er opdraget til at sikre sig, at de undgår nederlag, mens mænd leder efter sejre. Det er et groft billede, som nogle ikke forstår, men som selv forstås af mine to drenge på 5 og 9 år fra deres erfaringer fra børnehaven og dagsinstitutionen".

Han kalder de vrede angreb for modsætningsfyldte:

"Jeg har brugt begrebet om 'det kvindelige' som betegnelse for nogle bestemte værdier. I årevis har feministerne ikke talt om andet end universitetets problematiske, mandlige 'værdier'. Nu siger de så, at universitetet er 'neutral', at der findes et neutralt akademisk sprog m.m. – og at det er mig, som er problemet, fordi jeg bruger karakteristikken 'kvindelig'".

Feministernes psykologisering

Lars Henrik Schmidts bekymring blev mødt vrede reaktioner fra KVINFOs direktør, **Elisabeth Møller Jensen**, der beskyldte ham for underliggende foragt for kvinder og for at legitimere forestillingen

om, at mænd er mere værd end kvinder. Hun kæder hans personlige livshistorie sammen med dette billede af kvinder.

Lars Henrik Schmidt: "Jeg har prøvet at karakterisere problemer i det akademiske miljø ved at hæfte det op på 'kvindelige værdier'. KVINFO-direktørens psykologiserende angreb rammer hende som en boomerang, for det demonstrerer netop, at jeg har ret. Hun kan ikke isolere mit synspunkt fra manden, som fastsætter det", siger han. "Hendes angreb er den bedste demonstration af, at jeg har ret i min karakteristik. Man ændrer fokus fra synspunktet til manden, som fremsætter det".

For idehistorikeren og akademikeren Schmidt handler det om at forsvare en bestemt form for argumentationsformer og vidensidealer:

"Hun kan ikke skille kønnet og værdierne, manden og synspunktet. Problemet er netop, at vi har så forbandet mange værdier, men ingen holdninger. Ingen har holdninger, alle har værdier. Og når du indgår i en debat, så smelter værdierne sammen med dig (i mit tilfælde som mand) i hendes verdensbillede", siger han.

"Jeg begriber ikke at moderne feministisk teori selv forestiller sig, at det er deres måde at opløse kønnet på - i *positioneringer* - kan afskaffe en skelnen mellem det mandlige og det kvindelige. Jeg mener faktisk selv at tilbyde dem et vokabular, hvor denne skelnen kan beskrives i argumentationsformer og vidensidealer – og frem for alt i magtstrategier. Det finder jeg mere interessant at diskutere end kønnet".

Uværdig for en rektor

KVINFO-direktøren stiller spørgsmålstegn ved Lars Henrik Schmidts ret til at udtrykke sine kontroversielle synspunkter offentligt som Rektor.

Lars Henrik Schmidt: "Mit udsagn er jo ikke nyt, jeg har sagt det i mangfoldige år som idehistoriker, lektor, professor og også som DPU-rektor. Men pludselig blev synspunktet en nyhed og et problem. Det generer mig da, men jeg tager det som udtryk for, at jeg har talt op mod den politisk korrekte tale. Som filosof har jeg sagt det i mange år, men nu er mit problem, at jeg ikke må sige det som Rektor ...", siger Schmidt.

"Hun mener åbenbart, at jeg opfører mig uværdigt i det offentlige rum, jeg må ikke med Rektorkæden på fremsætte den slags synspunkter. Hun fremlægger altså klare forestillinger om bestemte værdier,

Lars Henrik Schmidt:

"I årevis har feministerne ikke talt om andet end universitetets problematiske, mandlige 'værdier'. Nu siger de så, at universitetet er 'neutral', at der findes et neutralt akademisk sprog m.m. – og at det er mig, som er problemet, fordi jeg bruger karakteristikken 'kvindelig'"

som gælder for en Rektor. Det er en klar stigmatisering af min karakteristik og af mig".

Tiden for særprivilegier er løbet ud

Han har også en forklaring på, at hans udsagn netop nu mødes med modsigelse:

"Hele kønsproblemet i academia er jo død. Samtidens velvilje over for særprivilegier ved ansættelse af kvinder på universitetet er løbet ud, og de dygtigste kvinder er ikke indstillet på, at få stillinger på universitetet bare fordi de er kvinder. De vil have stillingerne i åben konkurrence, og systemet udvælger dem da også", siger rektoren. "Så står disse feminister, der har kæmpet hele deres voksenliv for flere kvinder i academia, og har sejret ad helvede til. Og nu kan de ikke finde ud af, om de skal tilskrive det deres kvindesags-politik eller om systemet klarede det af sig selv? I stedet vælger de så at forlænge diskussionen ved at finde et hadeobjekt, og det blev tilfældigvis mig ..."

Men hvad med køns-uligheden i de hårde videnskaber?

"Hovedproblemet er jo, at der er for få kvinder, som læser disse fag. Det er tilsyneladende et ekstra hårdt kvindeliv at gå ind i disse videnskaber. Og jeg kan godt forstå mekanismen, at de vælger det fra, for det slidsomt og slet ikke morsomt at være professor i teoretisk fysik. Målt på andre værdier end det videnskabelige er det et dårligt liv".

Jo

Forskertalenter: Organiseret talentspild

- kalder SHF-formand Poul Holm de manglende ph.d. stipendiater til humaniora. Under fire procent af kandidaterne bliver tilbudt en ph.d. De skrappeste hoveder søger andre steder hen, mener studieadministrator

Der var ingen bevillinger til mere forskeruddannelse i finansloven for 2004. Danmarks Forskningsråd havde ellers vurderet, at tallet burde stige fra de nuværende 1100 til 1700 Ph.d.'er om året, hvis der skulle være noget hold i regeringens ambition om at blive en stærk videnskøkonomi. Men sådan blev det ikke, og derfor vil det fortsat vil være meget svært at få en Ph.d..

Jakob Lange, kontorchef i Studieadministrationen på KU mener, at træghe- den betyder, at universiteterne går glip af de bedste hoveder.

"Der er mange måneders ventetid på udlodning af stipendierne – og er der nogle jobs bagefter? Man risikerer at havne i en karrieremæssig blindgyde med en ph.d.. De skrappeste hoveder går ligeså gerne til Novo eller Zentropa i stedet for til forskerverdenen, hvor de skal bedømmes og gå til eksamen hele livet. Der er en hel masse af de allerbedste, der ikke gider al det fis," mener Jakob Lange, der mener at alt i ph.d.-processen skal speedes op.

"I dag skal man have aflagt eksamen før man søger – men hvorfor det? Og man skal også sørge for at der er et rimeligt forhold mellem antallet af ph.d.'er og post docs. Hvis antallet af ph.d.'er skal øges, så skal post doc-antallet også øges, for vi skal tænke på den livscyklus, der skal bære universitetet. Man skal simpelthen være hurtigere ved havelågen, så folk undgår arbejdsløshed. Der skal være ordentlige karrieremuligheder. Jeg mener faktisk ikke, universiteterne kan stå distancen i øjeblikket," siger Jakob Lange.

Problem i humanistisk generationsskifte

Poul Holm, formand for Statens Humanistiske Forskningsråd, synes heller ikke at det går i den rigtige retning.

"Lige nu er det under fire procent af kandidaterne på humaniora, der får en ph.d. I øjeblikket foretager vi simpelthen et organiseret talentspild. Der er helt oplagte forskertalenter, der bliver tabt, fordi de ikke får muligheden. Hvis samfundet har produceret en kandidat i for eksempel antropologi, der måske har 11 i snit, så er det simpelthen ud fra en samfundsmæssig betragtning meningsløst, at vedkommende ikke bliver hjulpet til at få landets højeste forskeruddannelse," siger Poul Holm.

Men en ting er, at der er stort talentspild, men et andet – og mere nærværende problem for universiteterne – er, at

Forskertalenterne sidder helt alene på tilskuerpladserne og venter ...

der ikke bliver produceret tilstrækkeligt med Ph.d.'er til, at humanisterne kan få genbesat de stillinger, der i løbet af seks – syv år bliver ledige ved generations-skiftet.

"Det viser en simpel fremskrivning. Vi har en klar underproduktion af Ph.d.'er," siger Poul Holm.

"Unge som er dygtige, som har evnerne og viljen, skal have mulighed for at få en forskeruddannelse med henblik på at komme ud i verden, og komme hjem igen – inden de bliver gamle som Metusalem og har fået villa, hund, børn

Dekan Erik Meinecke Schmidt, AU

Naturvidenskab: Hurtig overgang til ph.d.

Situationen er ikke helt så graverende hos **Erik Meinecke Schmidt**, dekan på det Naturvidenskabelige Fakultet i Århus. I modsætning til humanisterne er det omkring 30 procent af kandidaterne på naturvidenskab, der får en forskeruddannelse.

"Men jeg synes også, at man skal øge

antallet af ph.d.'er. Vi har vældig mange gode, velkvalificerede ansøgere, som vi må sige nej til af økonomiske årsager," siger han.

Dekanen er enig med Jakob Lange i, at systemet skal være mere smidigt og hurtigt. På Naturvidenskab i Århus har man siden 1991 kunnet tage sin ph.d. i en 4+4 ordning, hvor man starter på ph.d.'en inden man har skrevet speciale. Kandidatuddannelsen og Ph.d.'en tager hver fire år. Det betyder, at de meget målrettede studerende kan vælge på et tidligt tidspunkt at få en Ph.d.. Og det betyder også, at universiteterne har et effektivt forløb at tilbyde til de største forskertalenter.

"Så hvor færdiggørelsestidspunktet i snit er 29 år for almindelige kandidater, så er vores ph.d.'er i snit 29, når de er færdige. Vi kører et stærkt rationaliseret system. Folk som er dygtige, som har evnerne og viljen, skal have mulighed for at få en ph.d. med henblik på at komme ud i verden, og komme hjem igen – inden de bliver gamle som Metusalem og har fået villa, hund, børn," siger Erik Meinecke Schmidt, der mener at 4+4-ordningen også sagtens kunne bruges på andre fakulteter.

nbc

Flere ph.d.'er med omtanke - og usikkerhed

Det skal gøres helt klart for de studerende, at en forskeruddannelse ikke er adgangsbillet til en universitetsstilling

Der skal oprettes flere Ph.d.-stipendier – men stipendiaterne skal langt fra kun ansættes på universiteterne. De skal ud i verden og være med til at skabe ”videnssamfundet.”

”Traditionelt er det blevet set sådan, at man skulle ind og erstatte lektor Petersen, hvis man fik en Ph.d.. Men det kan ikke nytte at tænke sådan, for det er der slet ingen garanti for. Man får de hér ulykkelige situationer, hvor folk har midlertidige ansættelser og går og venter på at den stilling, de tror de skal have, bliver ledig. Det er for snævert og synd for de involverede,” siger Poul Holm, formand for SHF.

Naturvidenskab: Fremtiden kræver høje kvalifikationer

Man skal udvise ansvar over for stipendiaterne, siger naturvidenskabsdekanen i Århus:

”Vi gør det klart for de Ph.d.-studerende, at det at få en Ph.d. ikke er ensbetydende med, at man skal være forsker. Erhvervslivet rekrutterer meget. Så vores Ph.d.'er har en klar fornemmelse af, at de ikke nødvendigvis skal gå i vejlederens fodspor. For hvis det bare var det, vi

sigtede efter, så var vores dimensionering helt forkert,” siger Erik Meinecke Schmidt.

”Det ville være en total fejlkonklusion at sige: Vi skal bruge så og så mange professionelle seniorforskere ved universiteterne og så regne baglæns for at se, hvor mange Ph.d.'er vi skal lave. For det ville antyde, at vi kun lavede Ph.d.'er til det, og det er der slet ikke tale om. Det samfund, vi er på vej ind, i vil i stigende grad efterspørge de kvalifikationer, Ph.d.'erne får. Der vil være nogle meget attraktive jobs ude i verden for færdige Ph.d.'er. Det er også derfor, det betyder noget, om man gør Ph.d.-uddannelsen rationel, så Ph.d.'erne er nogenlunde unge, når de er færdige. For hvis de skulle bruge hele deres liv på universitetet, så kunne det jo i princippet være lige meget, hvornår de overskred tærsklerne for de forskellige stillingsstrukturer”.

Farligt med snævre kvalifikationer

Inden for humaniora går halvdelen af kandidaterne i øjeblikket til anden beskæftigelse end den traditionelle. Blandt andet drevet af arbejdsløsheden, men også fordi erhvervslivet får øjnene op for

kandidaterne. Tallet er kun 20 procent for Ph.d.'erne, men det vil snart ændre sig, mener Poul Holm.

”På et eller andet tidspunkt bliver der et behov for at få flere kandidater, der er forskningsbaserede. Men dem producerer vi næsten ikke, så der er brug for erhvervs-Ph.d.'er - også indenfor humaniora.”

Og så er det desuden universiteternes opgave at gøre Ph.d.'erne brede nok i deres uddannelse til, at de kan søge flere forskellige stillinger.

”De må ikke bliver alt for snævre i deres jobmuligheder. Jeg erkender, at vi har et problem med, at en del Ph.d.-stipendiater kommer igennem forløbet og aldrig bliver konfronteret med andet end deres hjemminstitut. Der kan rammerne for fantasien simpelthen blive for snævre og man kan ende med at stå med en højt specialiseret forskeruddannelse, uden at der er en stilling, der passer. Og det kan skabe stor bitterhed hos den enkelte, der ikke kan få job. Folk skal være mere brede og det ville jeg nødigt gøre til et individuelt problem hos Ph.d.'erne. Det er universiteterne og forskerskolernes ansvar,” siger Poul Holm.

Uni-fagforeningerne: Afskaf lektortitlen!

De danske titler som adjunkt, lektor og professor bør afløses af de internationaliserede titler assisterende professor, associeret professor og professor.

Sådan lyder det i universitetsfagforeningernes udspil til en ny stillingsstruktur på universiteterne. Udspillet er netop nu til forhandling med Videnskabsministeriet, og titelforslaget vinder formentlig gehør i ministeriet, fordi det signaliserer internationalisering og fordi det er omkostningsfrit.

På andre områder er fagforeningerne mere spændte på, hvordan ministeriet vil fortolke sine egne ambitioner om, at universiteternes ledelser skal gives større

frihed og fleksibilitet i forhold til at ansætte personale.

For fagforeningerne er der et par interessante knaster: Fagforeningerne mener, at **karrierestillinger må være mere fremtidssikrede**, således at en adjunkt, der har fuldført sit kvalifikationsforløb tilfredsstillende, som hovedregel oprykkes til en lektorstilling. Men ministeriet er gået den modsatte vej, da det har foreslået, at ophæve den nuværende forpligtelse til at opslå lektorater ved et vellykket kvalifikationsforløbs afslutning. Så ministeriet vil fastholde, at adjunkturet er en midlertidig ansættelse uden sikkerhed for fastansættelse, og endda gøre

overgangen til en varig ansættelse vanskeligere end i dag.

En anden knast er, at ministeriet vil fjerne en passus fra 2000-stillingsstrukturen om, at det er intentionen **at reducere antallet af tidsbegrænsede ansættelser**. Selv om intentionen ikke er blevet fulgt entydigt op af alle universiteternes ledelser – primært af økonomiske årsager – så frygter fagforeningerne, at hvis intentionen fjernes, åbnes der op for et bal med masser af løsansættelser.

Der er nedsat en arbejdsgruppe mellem AC-fagforeningerne og Videnskabsministeriet.

Bestyrelsesregler: Åbenhed bag lukkede døre

”De enkelte medlemmer af universiteternes bestyrelser bør være uafhængige. Derfor bør der ikke være bestyrelsesmedlemmer, der sidder på et mandat fra en organisation, en offentlig myndighed eller en virksomhed. Personligt mener jeg, at det udelukker personer med indflydelsesrige poster – fx som bestyrelsesmedlemmer i interesseorganisationer o.lign. – idet disse kan have et uafhængighedsproblem, som kan skabe mistanker om interessekonflikter”.

Det sagde Falck-koncernchef **Lars Nørby Johansen**, som har været formand for et udvalg, der d.d. barslede med 41 anbefalinger til de kommende bestyrelsesarbejder. Det blev ved præsentationen bemærket, at det var anbefalinger, som han og videnskabsminister Sander håber vil have ”adfærdsregulerende virkning”.

Nørby understregede, at anbefalingerne udspringer af universiteternes interne debatter om værdigrundlag, og at anbefalingerne for universiteterne og bestyrelsernes arbejde skal være funderet på ”uafhængighed, åbenhed, effektivitet og kvalitet”. Bestyrelserne skal beskæftige sig med overordnede strategiske spørgsmål og skal foretage en primær fordeling af universitetets ressourcer, mens den daglige drift – herunder repræsentation i offentligheden – er rektors felt.

Lukkethed skal begrundes

Det tema, som måske skabte mest debat i udvalgsarbejdet, var spørgsmålet om åbenhed.

Det anbefales hvad angår udnævnelse af nye medlemmer til bestyrelsen – som fremover er selvsupplerende – at der er fuld åbenhed om procedurer, profiler og kvalifikationer. Nørby blev kendt for sine anbefalinger for nogle år siden erhvervsbestyrelser arbejder, og her blev det bl.a. anbefalet, at ”bestyrelseskandidater, som indstilles til bestyrelsen, har den relevante og fornødne viden og erfaring i forhold til selskabets behov”. Men disse kvalifikationskrav firos der af på i universitetsbestyrelserne, hvor kravet blot er, at bestyrelsen samlet repræsenterer skal repræsentere den nødvendige viden – hvilket er ordlyden i loven, som åbner op for, at erhvervsfolk uden kendskab til universitetet skal kunne komme ind.

Hvad angår det daglige arbejde lyder anbefalingen på lukkede møder i bestyrelsen, men for at fremme gennemsigtigheden anbefaler udvalget, at studerende, ansatte og andre interesserede ”som hovedregel” skal have adgang til al information om bestyrelsens arbejde, med undtagelse af følsomme personalesager, økonomiske sager eller sager om strategiske alliancer:

”Der skal være fuld åbenhed om beslutningsgrundlag m.m. Det er min erfaring fra den private sektor, at det fungerer bedst, hvis man fortæller, hvad man gør”, sagde Nørby.

Han understregede, at såfremt en bestyrelse vælger en lukket strategi må den begrunde, hvorfor den gør det.

j0

(Se www.videnskabsministeriet.dk)

Sander og arbejdsgivere i fælles mission

Regeringen og videnskabsminister **Helge Sander** arbejder nu målrettet mod at styre den offentlige forskning i mere erhvervsrettede veje. Midlet er bl.a. rammelovene omkring universiteterne og om forskningsrådene.

Forskellige begivenheder i januar gav konturerne af videnskabsministerens køreplan:

I december offentliggjorde Nørby-udvalget sine anbefalinger til, hvordan de nye universitetsbestyrelser bør gebærde sig, bl.a. for i højere grad at prioritere universiteternes aktiviteter.

Den 6. januar holdt videnskabsministeren et haste-pressemøde, hvor han fremlagde OECDs anbefalinger for opstramning af det danske system. Travlheden – hvor ministeriets baggrundsnotater fx ikke var færdige – skyldtes, at OECD-rapporten var hovedemnet ved en begi-

venhed et par dage efter. Ved afslutningen af pressemødet reklamerede ministeren nemlig for en forskningskonference arrangeret af arbejdsgiverne i Dansk Industri om det samme.

Op d. 8. januar holdt DI så sin konference med fremlæggelse af debatoplægget: ”Danmark i den globale videnkonkurrence – vi har brug for en klar strategi”. Med de nye love har regeringen skabt rammerne til at kunne prioritere, siger DI og det netop nødvendigt, at Danmark ”får prioriteret og opbygget en række spidskompetencer i et langt tættere samarbejde mellem offentlige videninstitutioner og virksomheder”.

Det hører med til historien, at Statsministeren så en uge efter (d. 16. jan.) fremlagde sin ambitiøse plan om, at penge fra Nordsoolien skal gå til udvalgte strategiske forsknings-satsninger.

Sanders køreplan

Videnskabsministeren har en klar strategi: Den strategiske målretning skal skærpes voldsomt inden for forskningen. Universitetsreformen og oprettelsen af det strategiske forskningsråd var første skridt. Nu skal den kraftigere topstyring så sættes igennem, bl.a. skal de nye universitetsbestyrelser i spil:

”Den styrkede ledelse af universiteterne som følge af universitetsreformen, Nørby-udvalgets anbefalinger samt analyserne og anbefalingerne i OECD-rapporten er et stærkt udgangspunkt for at styrke forskning, uddannelse og videnformidling på universiteterne i de kommende år”, udtalte Helge Sander i en pressemeddelelse.

Sander varsler en national universitetsstrategi som synliggør deres ansvar over for samfundet i form af en redegørelse til Folketinget. Og så skal Videnskabsministeriet indgå nye ”indgående udviklingskontrakter” i 2005, hvor ministeren underforstået varsler en langt

kraftigere styring af universiteternes prioriteringer og aktiviteter.

Videnskabsminister Sander modtog Nørby-rapporten med kyshånd. Han vil nu bede alle bestyrelsesformænd drøfte forslagene fra OECD, herunder forslaget om årlige møder mellem formænd, hvorved den strategiske styring kan samordnes.

Ministeren har da også tænkt sig at stille krav til de nye bestyrelser. Han har allerede annonceret, at en af de første opgaver for de nye bestyrelser bliver at regulere tilgangen efter den samfundsmæssige efterspørgsel, dvs. at skruer ned for humaniora (Politiken d. 26.1).

Ministeren varsler også en revision af taksameter-systemet, uden dog at sige noget om det indebærer en generel opskrivning af taksterne eller en omflytning så taksterne på de mindre erhvervsrettede studier – fx på humaniora, der i forvejen har de laveste takster – forringes.

j0

OECD: Hurtigere studier

- flere bachelorer og flere ph.d.'ere

De studerende skal hurtigere i gang med studierne og de skal gøre sig færdige på normeret tid.

OECD-rapporten siger, at danske studerende er blandt de ældste i den vestlige verden, når de afslutter en uddannelse. Videnskabsminister Sander forstår bekymringen: "Vores kandidater afslutter i gennemsnit deres uddannelse som 29-årige. I Holland ligger det på 26 år. Den rekord skal slettes".

OECD peger tilmed på uddannelsesstøtte OECD anbefaler en omlægning af studiestøtten, men det afviser regeringen ifølge videnskabsministeren.

OECD anbefaler at gøre det lettere at skifte studium, forbedre de studerendes vejledning og fremme mere engagerende undervisningsformer, blandt andet ved at belønne dygtige undervisere.

"OECD bifalder projekt-arbejdsformen, som man har på universiteterne i Aalborg og Roskilde. Det giver studerende som kan tænke selv, analysere og arbejde i teams, og netop de kvaliteter værdsættes af fremtidens arbejdsgivere".

Flere med "erhvervsrettet bachelorgrad"

Rapporten anbefaler, at flere studerende står af på treårige bacheloruddannelser, der er tilpasset erhvervslivets behov.

KU-rector **Linda Nielsen**, som har siddet i OECDs referencegruppe, udtrykker sig principielt positivt over for bachelorerne: "Det lyder jo rigtigt med så mange uddannelsesniveauer som muligt. Problemet er bare, at bachelorerne har svært ved at finde arbejde. Lønforskellen mellem en bachelor og en kandidat er så lille, at erhvervslivet hellere vil have en kandidat, som har bredere kvalifikationer".

Endelig siges det også, at generationsskiftet blandt forskerne er en stor udfordring. Det anbefales at der uddannes flere ph.d.'ere, gerne finansieret gennem industrisamarbejde. Og i samme ombæring siges så også, at man bør styrke rekrutteringen af udenlandske studerende til danske forskeruddannelser, især inden for ingeniørvidenskab og naturvidenskab.

OECD-ros til projektarbejdet

- på RUC og AAU, men der udtrykkes ingen forståelse for, at formen koster ekstra i ressourcer og dermed penge, forklarer institutleder

Ros til projektbaseret læring og mere projektpraktik i kurser og uddannelse. Det var den positive melding i OECDs evaluering af danske universitetssystem. Men i samme åndedrag konstaterer OECD, at "der er tilstrækkelige bevillinger til undervisning."

"Jeg er da utrolig tilfreds med, at det anerkendes at vi gør et godt stykke arbejde og får kredit for at være innovative," siger **Jan Holm Ingemann**, institutleder på Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, AAU.

"Men jeg tør ikke sige, hvordan de er kommet til den konklusion, at de ikke koster flere penge. Det burde de nok vide, at det gør," siger han.

Projektarbejdsformen, som RUC og AAU har sværget til siden deres oprettelse for 30 år siden, koster nemlig penge. Det er primært tre ting, som tager ekstra tid: Det problemorienterede studiearbejde, det tværvidevidenskabelige samarbejde og det, at give den enkelte studerende optimal vejledning.

"Det at være tæt på de studerende i det "hele" studieliv, tager tid og dermed penge. Hidtil har vi ikke haft ekstra ressourcer til det - det har fungeret på basis af personalets engagement og motivation - men det går ikke i en uendelighed. Folk her på stedet har meget lange arbejdsuger, for eftersom vi også har et meget dynamisk forskningsmiljø, så er det de ansattes fritid, det går ud over," siger Jan Holm Ingemann.

Projektarbejdet lever på engagement - og gratisarbejde

Projektarbejdsformen er under de seneste års besparelse kommet under ekstra pres, fordi produktiviteten per ansat er steget meget.

"Da jeg startede på RUC i 1981 havde jeg over to semestre berøring med 20-25 studerende og kunne give tæt og kvalificeret vejledning. I dag er tallet på mellem 50 og 75 studerende. Det begrænser mulighederne for at følge dem tæt, og betyder at hovedparten af min undervisning foregår i forelæsningsform. Forelæsninger kan være gode nok, men de skal bruges der, hvor det undervisningsmæssigt er bedst, og ikke fordi vi er tvunget til det."

OECD rapporten anser det store frafald for at være et af de danske universiteters hovedproblemer. Projektarbejdsformen og den tættere kontakt mellem TAP'ere, undervisere og studerende sikrer højere gennemførelsesprocenter end ved masseproduceret undervisning, og det er en af årsagerne til, at formen får ros. Men kvalitet koster.

At AAU hidtil har kunnet praktisere undervisningsformen uden ekstra bevillinger og uden at lærerkorpset er brændt ud, skyldes stort engagement fra de ansatte, samt at 30 års tradition og idegrundlag er blevet videregivet fra underviser til underviser.

"Men hvis andre institutioner skal til at benytte disse moderne metoder, som også breder sig til det private erhvervsliv, så vil der være ganske høje indkørselsomkostninger, fordi de ikke har de relevante kompetencer. Man skal opkvalificere hele personalet til at yde denne specielle undervisning, og organisationen skal tilpasses, så den understøtter den. Det vil der være omkostninger ved, for man er nødt til at investere mere tid i at komme tættere på den enkelte studerende," mener Jan Holm Ingemann.

jø

nbc

OECD kræver mere strategisk styring af forskning

Forskningens og universiteternes forbindelserne med samfundet og arbejdsgiverne må forbedres, lød omkvædet i OECD-rapport, som støtter Regeringens politik

- Christiansborg d. 6. januar

Regeringens universitetsreform høster ros og anerkendelse i den omfattende OECD-evaluering af det danske universitetssystem, konstaterede videnskabsminister Helge Sander på pressemødet i begyndelsen af januar, hvor rapporten blev offentliggjort.

Rapporten giver anbefalinger om både forskning og undervisning. Det anbefales, at regeringen giver flere penge til forskning, at forskningen i højere styres af strategier, at flere forskerstuderende skal forberede et generationsskifte blandt universitetslærerne, at frafaldet blandt de studerende er for stort og at studietiderne må ned m.m.

Anbefalingernes omkvæd fra OECD-panelets leder **Tony Clark** lød, at universiteterne og den offentlige forskning må ”knyttes tættere til samfundet og samfundsøkonomien” og at ”forbindelserne med samfundet og arbejdsgiverne må forbedres”.

Kursændring som forberedelse mod forøget konkurrence

Rapporten fortæller, at standarden og resultaterne for universiteternes forskning er imponerende. Der er relativt mange Nobel-prisvindere, selv om priserne er vundet for en del år siden. Statistikker over danske forskeres ”citations-indeks” er lige imponerende, idet de viser, at Danmark placerer sig i toppen af den europæiske liga. Der er dog et stykke op til den amerikanske standard, og der satses ikke så substantielt på grundforskning som i ”udviklingslande” som Kina, Indien, Japan og Rusland.

Der er altså ikke kvalitetsproblemer i dansk forskning, og OECDs begrundelse for kursændringer, hedder da også, at Danmark må forberede sig på en forøget konkurrence i fremtidens globale vidensøkonomi.

For det første må bevillingerne øges. Danmark er under gennemsnittet for OECD-lande, når det måles på forskningens andel af bruttonationalproduktet, og et godt stykke bagefter Sverige, Finland, USA og Tyskland. Og det er uafklaret, hvordan Danmark skal nå op på Barcelona-erklæringens mål på 3 pct. af bnp, sagde OECD-panelets leder – der dog helt udenom kritik af regeringen

og sin partner ved pressemødet, Helge Sander.

Det skinnede dog igennem, at forøgede bevillinger er en meget væsentlig anbefaling. OECD-rapportens ophavsmand ville ikke sige det direkte – for det kunne igen tolkes som kritik af regeringen – men det lå i fremlæggelsen, at **øgede bevillinger** et langt stykke hen ad vejen er forudsætningen for en succesfuld fornyelse af det danske system. Anbefalingerne retter sig især om hvordan **nye penge** i systemet skal bruges.

De nye bestyrelser skal prioritere forskningsindsatser

For det andet må de danske forskningsmidler koncentrereres. I dag går 60 pct. af de offentlige forskningsmidler til universiteterne, 20 pct. til sektorforskningsinstitutioner og 20 pct. til hospitaler og lignende. Det er en skæv fordeling, hvis den sættes op mod forskningspolitikken i USA og Californien, hvor universiteter har oprettet specialistcentre inden for højteknologisk forskning, der er designet til at generere viden og fremme industriel innovation i den private sektor. Og

”I et lille land, hvor ressourcerne til forskning nødvendigvis er relativt få, er det essentielt, at de offentlige forskningsbevillinger bør koncentrereres på maksimal effektivitet”.

I praksis betyder det, at historisk prægede blok-bevillinger til de enkelte universiteter må oplødes: Forsknings effektiviteten bør forøges gennem større koncentration af bevillinger og konkurrence om bevillinger, at en markant del af bevillingerne bør i det mindste allokeres med henvisning til nogle kvalitetets-mål, som det fx udtrykkes igennem ”Centre of Excellence”.

OECD-rapporten priser princippet om, at universiteterne skal have frihed til selv at beslutte sin egen forskningsstrategi. Men dette kræver, at universiteterne aktivt må tage en beslutning om, hvor høj prioritet, der skal gives til strategisk forskning og kontrakt-forskning ved siden af grundforskningen. Det er en af de første opgaver for de nye universitetsbestyrelser:

”De nye bestyrelser bør hurtigt foretage en prioritering af forskningsindsatsen”, lød ministeriets konklusion.

OECD: Grundforskningen behøver ikke særlig beskyttelse

I OECD-rapporten står der imidlertid intet om ”grundforskningens” særlige rolle. Clark medgav, at rapporten ikke handler om grundforskningen – fordi videnskabsministeriet ikke havde det med i kommissoriet - og han ville derfor heller ikke anbefale en særlig beskyttelse af grundforskningen (fx fastlæggelse af en minimums-procent), når strategisk forskning skal indtage en større rolle. Han ville ikke lægge så stor vægt på definitioner:

”Det handler rapporten ikke om. Jeg kan sige, at på mit universitet er mindst tre fjerdedele af forskningen grundforskning / strategisk forskning. Og skillelinien mellem disse to er kunstig, for strategisk forskning kan jo også føre til erkendelser i grundforskningen”.

Han var ikke bange for, at grundforskningen eller ikke industrielle fag vil blive ofret, hvis disse områder ikke udtrykkelig beskyttes, ”safeguard’es”.

”Det er min erfaring, at der sidder vidende personer i universiteternes

OECD kræver, at universiteterne danser mere i takt med kravene i samfundet og i samfundsøkonomien

... og OECD kritiserer regeringens politik

På overfladen får regeringen pæne anmeldelser for deres universitetspolitik. Men en nærlæsning afslører harske kommentarer mellem linierne, siger organisationsøkonom

Videnskabsminister Sander brugte OECD-rapporten til at rose sig selv og sin regering. Men OECD-rapporten er fyldt med kritiske kommentarer til regeringen, afslører en nærlæsning:

”Rapporten roser godt nok regeringen for universitetsloven, men så er det også slut med roser. Rapporten er faktisk fyldt med mere eller mindre indpakkede kritik af regeringens politik. Til gengæld roses universiteterne for deres forskning og for projektarbejdsformen”, siger **lektor og organisationsøkonom Peter Lotz**, som FORSKERforum har bedt om at *nærlæse* rapporten.

Men heller ikke universitetsloven går fri for kritik: ”OECD finder lovens formålsparagraf ”uklar” og ”snæver”. Jeg fortolker bemærkningen sådan, at OECD-panelet vurderer, at lovtæksten er dårligt håndværk, og OECD gengiver tilmed – drilsk - et engelsk forslag, som man tydeligvis finder klart bedre. OECD-rapportens hovedpointe er, at den gerne vil have formålet til at tage mere hånd om den enkeltes karriere og livsperspektiv”.

Hvem er det, der ikke prioriterer?

Regeringens hovedbegrundelse for den nye universitetslov var, at universiteternes selvstyre ikke formåede at skære igennem og foretage en hårdere prioritering af ressourcerne. Men nu smager regeringen sin egen sure medicin, når OECD kritiserer den for ikke at prioritere grundbevillingerne, som fordeles efter historiske traditioner og tommelfingerregler - og ikke efter en faglig eller politisk prioritering:

”Bevillingerne er fordelt efter historiske traditioner. Og regeringen kritiseres nu for ikke at foretage den prioritering af midler, som de selv har klandret universiteterne for at være ude af stand til at gøre”, siger Lotz.

Slut med små, monofakultære universiteter

OECD kritiserer også Danmarks mange monofakultære universiteter. Det er svært ikke at læse OECD's overvejelser om indfusionering af de mindre, monofakultære universiteter som andet end en slet skjult kritik af etableringen af IT-universitetet:

”OECD argumentere for, at der er synergi-effekt mellem fakulteterne, og på den baggrund anbefaler de en bevægelse i

retning af traditionelle fler-fakultære universiteter, som KU og Århus. Regeringen har forstærket de monofakultære institutioner med oprettelsen af IT-universitetet og DPU, måske fordi universitetsområdet dermed er nemmere at styre. Der er mere kontrol med aktivitet og bevillinger, når de gives til snævre formål”.

Vil Regeringen give styringen fra sig?

Vil se selvstyre, før de tror på det

I forlængelse heraf er der i evalueringen en gennemgående kritik af regeringen for ikke at tro på, at universiteterne og deres nye bestyrelser kan klare sig uden statslig styring:

”OECD nærer tydeligvis mistro til regeringens udtalte planer om øget selvstyre. Mere konkret siger OECD eksempelvis at regeringen bør blande sig udenom fastlæggelsen af antallet af studiepladser på de enkelte uddannelser – hvor regeringen lige nu er optaget af at styre adgangen fx på humaniora, og hvor den tydeligvis er uvillig til at overlade ansvaret til universiteterne selv”.

For at holde regeringen fast på intentionen anbefaler OECD en evaluering om tre år af, hvordan udviklingen i den statslige styring har været.

Regeringen kritiseres i øvrigt skarpt for ikke at sikre en samlet administration af de højere læreanstalter, men lader den være fordelt på flere ministerier: Videnskabsministeriet, Kulturministeriet og Undervisningsministeriet.

Særlige penge til det nye formål, formidlingen

”OECD understreger, at der skal tilføres væsentligt flere midler til universiteterne for at klare deres voksende opgaver og leve op til globaliseringens krav”.

Og på et konkret område er OECD meget markant. Det anbefales, at universiteternes tredje formålsområde – formidling – tildeles øremærkede midler: ”Det er en markering af, at universiteterne har fået en ny, markant opgave, og det skal de betales for. Det kan ikke fortolkes på andre måder end at disse aktiviteter ikke skal finansieres af forskning og undervisning”, slutter Lotz' nærlæsning.

ledelse, som vil sørge for at beskytte grundforskningen. Der er ikke behov for en normsætning”.

Bestillingsarbejde?

OECD er blevet mistænkeliggjort for at være en ideologisk tænketank, og at rapporten om de danske universiteter er bestilt af den liberale videnskabsminister.

”Jo, det er rigtigt, at OECD er en liberal ”ide-tank”, der producerer adfærdsgulerende råd og konventioner. Jeg kan dog helt afvise, at rapporten er et bestillingsarbejde”, sagde OECD-panelets leder, Tony Clark. ”Den danske universitetsreform roses ikke, fordi de danske universiteter ikke fungerede tidligere. Rapporten roser faktisk den danske forskning for et imponerende højt niveau. Når vi roser universitetsreformen, er det fordi den forbereder universiteterne til de kommende udfordringer i den internationale konkurrence. Det kollegiale selvstyre er ikke velegnet til den situation. De nye bestyrelser med eksternt flertal vil knytte de nødvendige forbindelser til samfundet og til arbejdsgiverne”.

jø

jø

Forskningsfup – nu også i læser

Lomborgsagen har sat fokus på, hvordan forskeres hæderlighed måles. Forskningsstyrelsens forslag om, at også skal kunne underkastes en nærmere granskning har skabt voldsom uenighed

Forskere læserbreve og kronikker skal fremover også kunne undersøges for videnskabelig uredelighed i UVVU. Det er i hvert fald det forslag, som Forskningsstyrelsens direktør Jens Morten Hansen vil stille til Videnskabsministeriet. Til gengæld skal der ske en markant indskrænkning af de sager, som UVVU kan gå ind i – som resultat af Lomborg-sagen. Der skal være tale om klokkeklar plagiat, fortielse, forfalskning, konstruktion af data, vildledende anvendelse af statistik etc. Og det skal være specielt groft i læserbrevens tilfælde, hvis UVVU skal tage det op.

Reglerne skal princippet gælde for al tekst, som publiceres med videnskabelig titel og ansættelsessted. Som privatpersoner – uden titel - kan forskere fortsat skrive, hvad de vil.

Men udkastet til et nyt regelsæt har skabt heftig debat.

'Barokt,' 'vanvittigt' og 'tåbeligt' var nogle af de adjektiver, der blev hæftet på forslaget førend det overhovedet blev offentliggjort. "Hvad der står i en avis er ikke videnskab," skrev Politikens Tøger Seidenfaden i et sjældent ærligt øjeblik.

Forskningsstyrelsen: Misbrug af autoritet

Men Forskningsstyrelsen mener, at der er behov for skærpede fupregler der gælder alle forskerens ytringer i offentligheden, såvel i videnskabelige artikler som i interviews og læserbreve. Direktør **Jens Morten Hansen** mener ikke, det skal være okay at lyve og stjæle forskningsresultater, bare fordi mediet ikke er videnskabeligt:

"Det er vigtigt at holde sig for øje, at Folketinget ofte træffer beslutninger på baggrund af den offentlige debat, og ikke på baggrund af videnskabelige artikler. I dag udkommer de resultater, der skal bruges i praksis, ofte som 'grå litteratur' i form om rapporter, hvidbøger, vejledninger og kronikker. Så der er en glidende overgang mellem de udtryksformer, der styrer samfundsudviklingen. Det er hovedproblemet. Og det er vigtigt at holde sig for øje, når en forsker groft vildleder befolkningen med brug af den autoritet, der ligger i hans titel og ansættelsessted," siger Jens Morten Hansen.

"Problemet er tilsyneladende, at forskere bruger deres titler, fordi det giver dem en større sandsynlighed for at få indlæg optaget, end hvis de bare var 'Petersen på Mågevej'. Ham er der jo ingen, der gider høre på. Så de, der vil pynte sig med lånte fjer, må - men vil ikke - tage det ansvar, der følger med," siger Jens Morten Hansen, der ikke umiddelbart vurderer, at UVVU vil tage særligt

Når forskere synger en sang i offentligheden, skal de være klar over, at dommere kan snuse dem i nakken

mange læserbreve op. Men reglerne skal sende et signal.

"Mange forskere har den opfattelse, at videnskabelig svindel stort set ikke finder sted. Det er helt forkert. Enhver institutionsleder ved, hvor mange sager på den enkelte institution, der ikke kommer frem, som bliver ordnet i mindelighed. Det er en hel del. Der er meget slinger i valsen, og det bliver værre og værre på grund af hele konkurrencen om at komme til orde og markere sig, skaffe penge og være relevant. Jeg er fuldstændig overbevist om, at området er i vækst, desværre. Og det her er et signal om, at forskerne skal tænke sig om."

Klager kan også rense og frikende

Jens Morten Hansen fremhæver også, at reglerne kan bruges i to sammenhænge: Som en klagesag, men også som en renselsessag.

"Der er jo forskere - typisk læger, ingeniører og magistre - der bliver knaldet hårdt og brutalt for at have deltaget i debatten. Men hvis man kan rejse en sag ved UVVU – og får en udtalelse om, at sagen bliver afvist, fordi den er latterlig, eller man får medhold - så vil det være fuldstændig umuligt for en hospitalsdirektør at fyre overlægen, der har udtalt sig ærligt og redeligt. Derfor mener jeg, reglerne er en tiltrængt beskyttelse for redelige forskere," siger Jens Morten Han-

sen, der også konstaterer, at det primært er samfundsforskere, hvoraf ingen er blevet fyret for at debattere, der brokker sig over reglerne.

"Det er som regel læger og andre videnskabsfolk med tunge driftansvar, der bliver forfulgt for at deltage i samfundsdebatten. Disse regler gælder jo kun dem, der som profession skal 'søge sandheden' – ikke enhver offentlig ansat. Med den øgede specialisering er det blevet meget svært at opdage, om en forsker lyver eller svindler – ikke kun for avislæserne, men også for andre forskere. Derfor skal der også være en større risiko ved at gøre det."

Jens Morten Hansen er selv blevet truet med fyring, da han arbejdede som geolog. Og hans erfaring er, at det eneste der virkede var, at blive ved med at insistere på, at der ikke var skrevet noget videnskabeligt forkert i de kronikker, han havde skrevet og som skabte problemer.

Samfundsforsker: Det handler om magt

Tim Knudsen, professor på Institut for Statskundskab på KU var en af den, der kraftigt kritiserede læserbrevsforslaget. Han tror ikke på, at det vil styrke ytringsfriheden.

"Jeg har mange sager inde på livet, hvor offentligt ansatte har fået problemer, fordi de har brugt deres ytringsfrihed. Og

det drejer sig ikke om, hvorvidt de har ret eller ej. Det drejer sig om magt – og den flytter sig ikke, selv om de får ret. Så bliver de bare fyret på grund af 'samarbejds-vanskeligheder' eller flyttet til et håbløst job," siger Tim Knudsen.

- *Hvorfor skal det være ok at lyve, stjæle og fuske i et læserbrev, når det ikke er det i andre sammenhænge?*

"Jamen, det skal heller ikke være ok, men man må jo regne med, at der er masser af veluddannede læsere, der kan påtale sådan noget. Jeg synes, vi med læserbreve ligger under bagatelgrænsen. Det er umiddelbart latterligt – og lidt farligt," mener Tim Knudsen.

- *Mener du UVVU er en overflødig konstruktion?*

"Lomborg-sagen har fået et ekstremt uheldigt forløb og det giver mig ingen tilid til, at man har kompetence til at håndtere sådan nogle sager, hverken i UVVU eller i Videnskabsministeriet. Pessimisten ville sige at de ikke magter det, mens optimisten ville sige at det var begynder-vanskeligheder. Men – jeg mener nok, at der er en lille gruppe grove sager, hvor man kan åbne for en bedømmelse, i tilfælde hvor man har stjålet forskning fra andre."

Juraprofessoren: Kritikforbud?

Juraprofessor på KU, **Peter Pagh**, der har været Bjørn Lomborgs juridiske bisidder i sagen, mener også at uredelighed i læserbreve skal påtales og kritiseres i læserbrevsspalterne – og ikke af UVVU.

"Man kan være forsker uden akademisk grad, og det er langt fra alt, som akademiske forskere frembringer, der med nogen rimelighed kan kaldes forskning. Og man kan spørge: Hvorfor skal akademiske forskere undergives en særlig 'domstol' - når problemer med snyd på vægten i realiteten kun effektivt imødegås ved at andre forskere inden for samme område kommer med kritik," siger han.

"På den måde sikrer man, at det pluralismen, der råder - og at selv ringe og endog dubiøs forskning kan bringe videnskaben fremad ved at kalde på intellektuel modstand - frem for at beskytte de gældende opfattelser mod kritik," mener Peter Pagh, der i øvrigt står uforstående overfor, at svindel skulle være udbredt.

"I mine 12 år på juridisk fakultet kender jeg ikke til ét eksempel."

Forskningsstyrelsens udkast til nye regler for UVVU er sendt til videnskabsminister Helge Sander (V), der har indkaldt samtlige partier i Folketinget til et møde om, hvordan de nye regler for UVVU skal udformes.

nbc

Industrifinansieret forskning: Ikke til at stole på

Industrifinansieret forskning er fem gange så ofte positive i deres konklusioner som offentligt betalt forskning, fortæller et studie i prøvning af lægemidler. Men problemet findes også andre steder

Der er en eller anden form for *bias* – *forudindtaget* – i forskning, der er finansieret af industrien. En undersøgelse fra Rigshospitalets The Copenhagen Trial Unit, der blev offentliggjort i det amerikanske lægevidenskabelige tidsskrift JAMA, viser at industrifinansieret forskning er fem gange så positive i deres konklusioner som offentligt betalt forskning.

Det pudsige er, at de lægemidler, der er blevet undersøgt, faktisk slet ikke er bedre end dem, der er testet i offentlige forsøg.

Og derfor er det underligt, at konklusionerne er mere positive, mener læge **Bodil Als-Nielsen**, en af forskerne bag undersøgelsen.

"Vores undersøgelse var netop designet til at finde ud af, om de industrifinansierede forsøg konkluderer mere positivt, fordi de finder bedre resultater. Altså, virker behandlingen bedre eller er der færre bivirkninger end ved kendte lægemidler. Og vi fandt ud af, at der ikke var en bedre behandlingseffekt, men til gengæld flere bivirkninger. Og alligevel rapporterer man mere positivt. Det er påfaldende, og understreger vores konklusioner om, at der er en eller anden form for *bias* i forskning, der er finansieret af industrien," siger Bodil Als-Nielsen.

Hvordan man dekoder industrisponseret forskning

"Der er en bevidst og en ubevidst bias. Firmaerne har en meget bevidst politik. De har et konkret ærinde med deres forskning og har en tendens til selektivt at rapportere det, som viser noget godt i forhold til deres produkt. De forsinker publikationer, hvor forskningen viser noget, der ikke er til fordel. Hvorimod forskeren står for det mere ubevidste, når han eller hun skriver rapporten."

Harvard Business Review har tidligere undersøgt, hvad folks ståsted betyder for deres faglige anbefalinger. De undersøgte, hvordan revisorer vurderede en bestemt skatteberegning. Firmaets revisorer og klientens revisorer vurderede det fuldstændig forskelligt – og til fordel for deres arbejdsplads - hvorimod dem, der ikke vidste, hvem de arbejdede for, var væsentlig mere moderate.

- *Hvordan skal man som læser tackle industriforskning, hvis man ikke har indsigt i stoffet?*

"Man skal være en kritisk læser. Undersøgelser viser faktisk, at læger stoler meget mindre på forskningsresultater, hvis de er industrifinansieret. De mener, at forskningen er mindre interessant, væsentlig,

valid og troværdig. Det tyder på, at læger har forbehold overfor industrifinansieret forskning. Men det kan være svært at være en kritisk læser – for det er jo ikke alle, der har indsigt i stoffet og en forskningsmæssig uddannelse. Derfor er den eneste løsning, at have mere offentligt finansieret forskning," siger Bodil Als-Nielsen.

Uafhængighed: En offentligt finansieret forskningsfond

Direktør for Det Nordiske Cochrane Center, overlæge **Peter Götzsche**, advokerer også for en offentligt finansieret forskningsfond, der kan afprøve lægemidler uafhængigt af lægemiddelindustrien.

"Det er dyrere at lade være. Vi betaler for så mange dyre lægemidler i den tro, at de er bedre end eksisterende og billigere lægemidler. Og i de fleste tilfælde er de formentlig slet ikke bedre, det ser bare sådan ud, fordi industrien har tilrettelagt forskningen på en bestemt måde. Derfor tror jeg faktisk, at en sådan fond kan give overskud for samfundet," siger Peter Götzsche.

"Det er et generelt problem: Man kan ikke forvente at en virksomhed, der har investeret i et nyt produkt, også skal kunne være i stand til at afprøve det på en fuldstændig fordomsfri måde. Det er dokumenteret, at man ikke kan stole på det."

Peter Götzsche mener, at industrien bliver belønnet for at forske i de præparater, der ligner dem, vi har i forvejen. Hvis virksomhederne derimod vidste, at præparaterne ville blive underkastet en uvildig kontrol – og måske forkastet til fordel for billigere, ville de måske lave mere innovativ forskning.

"Det er jo den innovative forskning, vi har brug for, den der finder helt nye veje, receptorer og stoffer. Og derfor ville det da være et gode for samfundet, hvis virksomhederne ikke kunne tjene så meget på fiduspræparater. Men problemet er jo, at sådan en fond koster noget her og nu – og det er et åbent spørgsmål, hvor de penge skal komme fra."

Lægemiddelindustrien er utvivlsomt den sektor med flest penge og dermed det største *redelighedsproblem*. Problemet er ikke mindre på områder med færre penge, måske tværtimod. Overlægen er ikke i tvivl om, at problemet findes i andre sektorer også:

"Helt sikkert. Tobaksindustrien er et af de værste eksempler. Mobiltelefonproducenter skal heller ikke betale forskningen i, hvorvidt stråling er skadeligt, det duer ikke. Når der er penge at tjene, så påvirker det forskningens valør," siger Peter Götzsche.

nbc

Humaniora uden

Videnskabsminister Sander har ikke i den 9 personer store bestyrelse for det Gammeldags tænking, siger professor

Det nye strategiske forskningsråds bestyrelse på 9 personer har slet ingen humanister i kredsen.

”Det er ikke bare udtryk for en nedprioritering, det er en chokerende bortprioritering”, siger professor **Morten Kyndrup** fra Århus Universitet.

Det er videnskabsminister Helge Sander, der har udvalgt bestyrelsesmedlemmerne i den strategiske rådsstrøg, der er et nyt selvstændigt råd med tre hovedopgaver: Det skal sikre støtte og åben konkurrence til at politisk prioriterede forskningsprogrammer, det skal sikre erhvervslivets medspil på de offentlige forskningsmidler på strategiske felter. Opgaverne afspejles i bestyrelsens sammensætning, hvor flere medlemmer kommer fra den private sektor.

”Jeg synes, det er fint med samspillet med den private sektor. Men det er chokerende, at humaniora ikke er repræsenteret. Ministeren opbygger et system med forskellige forskningsgrene, som handler om at forstå forskningen. I bund og grund studerer de forskellige videnskaber jo det samme, blot gennem forskellige paradigmer og perspektiver. Men der er ingen – INGEN – humanistisk kompetence i rådet”, siger Kyndrup.

Ingeniørerne dominerer

Videnskabsminister Sander har udnævnt 4 ingeniører, 3 naturvidenskabsuddannede, 1 mediciner samt 1 virksomhedsøkonom til bestyrelsen. Der er ingen humanister og i øvrigt heller ingen repræsentanter fra de klassiske samfundsvidenskaber i bestyrelsen, som ser sådan ud:

Professor **Nina Smith** (cand.oecon., 48 år) ved Nationaløkonomisk Institut på Handelshøjskolen, Århus

Professor **Carl Bache** (dr.phil., 50 år) er professor i engelsk sprog ved Institut for Sprog og Kommunikation på Syddansk Universitet.

Forskningsprofessor **Bent Tolstrup Christensen** (dr.scient., 51 år) er forskningsleder, Forskningscenter Foulum, Danmarks Jordbrugsforskning i Tjele.

Professor **Ebba Nexø** (dr.med., 60 år) er overlæge ved Klinisk Biokemisk Afdeling, Århus Universitetshospital.

Professor **Preben Terndrup Pedersen** (ph.d., 63 år) er institutleder ved Institut for Mekanik, Energi og Konstruktion på Danmarks Tekniske Universitet.

Lektor **Mogens Nielsen** (lic. scient., 54 år) ved Datalogisk Institut på Aarhus

Lektor **Bente Aagaard Lomstein** (lic. scient., 44 år), afdeling for Mikrobiel Økologi ved Biologisk Institut på Århus Universitet.

Vice President **Klaus Peter Bøgesø**

Regeringen kan bedst lide ingeniører

- som rådgivere for samfunds- og erhvervsnytte

Regeringen er ved at føre sin ambition om at den offentlige forskning i højere grad skal styres i erhvervsretning ud i livet. Hensigten er, at samfundet – dvs. staten og især erhvervslivet – skal have større indflydelse på forskningen. Universitetsloven betyder, at et eksternt flertal i bestyrelsen skal sætte de strategiske mål for universitetets forskning. Og nu er der udnævnt flere nye råd, som skal være med til at styre forskningen i en mere anvendelses-orienteret retning. Udnævnelserne afspejler orienteringen, idet hovedparten af udnævnte bestyrelsesmedlemmer kommer fra de hårde videnskaber, teknik, naturvidenskab og medicin – og en del kommer i øvrigt fra den private industri eller fra den offentlige sektor, hvor teknologioverførsel eller innovation over for den private sektor står højt.

Det nye rådssystem opererer med to parallelle råd, det strategiske og det frie.

Til det strategiske forskningsråd har videnskabsminister Sander har udnævnt 4 ingeniører, 3 naturvidenskabsuddannede, 1 mediciner samt 1 virksomhedsøkonom til bestyrelsen. Der er ingen humanister og i øvrigt heller ingen repræsentanter fra de klassiske samfundsvidenskaber imellem. Tre af bestyrelsesmedlemmerne kommer fra den private sektor og tre er ansat i sektorer, der har teknologioverførsel som central arbejdsopgave. Endelig er der tre universitetsansatte professorer på erhvervsrettede områder: kemi, medicin og IT.

Som bestyrelse for de frie råd – der omfatter alle videnskabsgrene – har ministeren også valgt at udnævne et skævt sammensat panel: 3 naturvidenskabsfolk, 3 ingeniører, 1 mediciner, mens der kun er 1 humanist (sprog) og 1 samfundsvidenskabskvinde (økonomi).

Og selve paraplyen over de strategiske og de frie forskningsråd samt Danmarks Grundforskningsfond oprettes

et koordineringsudvalg (udpeget efter redaktionens slutning).

Nul humanister blandt Regeringens højeste rådgivere

Regeringen skatter ikke humanister, hvis man måler det på, hvilken videnskabelig ekspertise, de vil hente fra deres egne specialister. I Regeringens øverste rådgivningsorgan, Danmarks Forskningspolitiske Råd (DFpR), er der nemlig slet ingen humanister.

Rådet vil i fremtiden være det eneste organ, som ministeren og Folketinget kan bede om forskningspolitisk rådgivning. I dette organ er der indsat 2 ingeniører, 2 agronomer, 1 naturvidenskabsmand, 1 mediciner og 3 samfundsvidenskabsfolk (en økonom, en organisationsspecialist samt en antropolog).

Bestyrelsen ser sådan ud:

Direktør **Bruno Hansen** (civilingeniør, 62 år), Europa-kommissionen (formand).

Direktør **Leif Kjærgaard** (civilingeniør, lic.techn., 57 år), Danisco.

Klinikchef **Liselotte Højgaard** (overlæge, dr.med., 46 år) leder Rigshospitalets Klinik for klinisk fysiologi og nuklearmedicin.

Professor **Svend Erik Hougaard Jensen** (cand.oecon., ph.d., 44 år), Syddansk Universitet. Markedschef **Lars Goldschmidt** (lic.techn., lic.merc., 49 år), Dansk Handel og Service.

Forskningschef **Kirsten Jakobsen** (lic.agro., 62 år), Danmarks Jordbrugsforskning.

Bent Claudi Lassen (cand.agro., 58 år), landmand, formand for Danske Slagterier.

Kirsten Blinkenberg Hastrup (dr.phil., dr.scient.soc., 55 år), Københavns Universitet.

Direktør **Nils Overgaard Andersen** (professor, dr.scient., 56 år) professor på Niels Bohr Institutet.

stemme

fundet plads til en eneste humanist
nye strategiske forskningsråd.

(civiling., dr.pharm., 56 år), Lundbeck.

Forskningsdirektør **Egon Bech Hansen** (ph.d., 49 år), Danisco.

Humaniora er ikke verdensfjern beskæftigelse

Handler bortvælgelsen om, at politikerne ønsker et strategisk råd med anvendelsesorienteret forskning til gavn for erhvervslivet – og at humaniora ikke vurderes at have værdi på det område?

”Desværre er det nok ikke udtryk for en forglemmelse at humaniora ikke er med, men jeg er ikke meget for intentions-gætning. Jeg vil blot sige, at bortprioriteringen er udtryk for et forældet verdensbillede, hvor forestillingen er, at værdiskabelse kommer fra de tekniske videnskaber. Det er jo simpelthen ikke sandt, når det fremstilles som om humaniora ikke har direkte samfundsmæssig relevans”, svarer Kyndrup.

”Der er noget helt galt, hvis humanioras stemme ikke kan høres. Humaniora er ikke en verdensfjern beskæftigelse, det humanistiske blik bør også være med til at vurdere et bestemt teknologisk projekt i det strategiske forskningsråd. Der er altså humanistiske implikationer af de andre videnskabsgrene, og derfor er det en skandale, at den humanistiske stemme ikke er repræsenteret i det strategiske forskningsråd”.

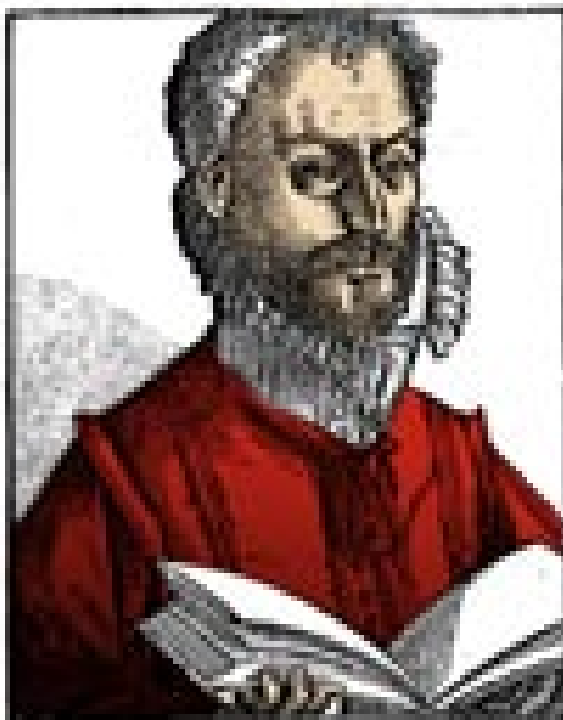
”En skandaløs nedvurdering og en fejlagtig analyse af humaniora som tant og fjas og guldhorn, som der måske kan falde lidt penge af til, hvis der er overskud i samfundsøkonomien ...
(Morten Kyndrup)

Humaniora skaber også værdi

Det indgår blandt det strategiske råds opgaver at udvælge forskning, som kan give det bedste økonomiske afkast til gavn for samfundets vækst og velfærd.

”Men også i et snævert økonomisk perspektiv forekommer det absurd, at humaniora er udelukket. Hvis man måler forskningens relevans på hardcore økonomiske mål, så er kultursektoren en af de sektorer hvor værdiskabelsen har været størst i de sidste tiår. Og fremtidens samfund kommer til at handle om immaterielle værdier”, siger Kyndrup.

”Bortprioriteringen af humaniora er udtryk for en skandaløs nedvurdering og en fejlagtig analyse af humaniora som tant og fjas og guldhorn, som der måske kan falde lidt penge af til, hvis der er overskud i samfundsøkonomien ...”

”For sippede og for fine

- til at deltage i samfundsdebatten,” lyder professor Tim Knudsens kritik af mange af sine forskerkolleger, der undlader at bidrage til den offentlige debat på deres forskningsfelt.

Tre procent af danske forskere står for halvdel af medieomtalen, kunne FORSKERforum referere i sidste nummer. Tallene giver et forklaringsproblem for såvel forskere som journalister, der altid ringer til de samme.

”Jeg vil gerne skrue bissen på og sige, at der mangler en social ansvarlighed hos de forskere, der aldrig udtaler sig. Når man er medlem af det danske samfund, som har finansieret ens uddannelse, så skylder man også det samfund noget,” siger professor på Institut for Statskundskab på KU, **Tim Knudsen**, der selv er en særdeles aktiv debattør. Ikke bare bliver han flere gange af ugen ringet op af journalister, han ryger også gerne selv i blækhuset, hvis han føler anledning til det. Og det er ikke så sjældent.

”Mit fagområde – politik og offentlig forvaltning – har det selvfølgelig lettere i den offentlige debat end mange andre. Men jeg har masser af kollegaer, der sagtens kunne gøre det samme som jeg, men som slet ikke tænker sådan. Og jeg mener ikke, at forskere skal have ret til at skubbe det over på andre,” forklarer han.

Undgår politiske konflikter

”Jeg har en grundtvigiansk holdning om, at forskere ikke skal sidde i deres elfensbenstærk. Jeg er imod den akademiske elitisme.”

Tim Knudsen henviser til, at der i dag er væsentlig flere skolelærere end professorer i Folketinget. I slutningen af 1800-tallet, derimod, talte man om ”professor-partiet,” en overordentlig aktiv gruppe i dansk politik.

”Men den er gradvist blevet tyndet ud. Og jeg tror, at universitetsforskerne i disse år betaler en pris for ikke at være med. Hvis vi kigger på den seneste universitetslov, så var hoved-

forhandlerne fra de politiske partier personer, der ikke har relation til universitetsmiljøet. Det ville aldrig være sket for 100 år siden, og dér føler vi os altså for sippede og for fine. Men så må vi finde os i, at en journalist og en fra LO sidder og bestemmer vores forhold – hen over hovedet på os.”

Magtudredningens pænhed

Hvis forskerne endelig deltager i debatten, så gør de det ofte på en meget stiltfærdig – grænsende til det selvudslettende - facon.

”Den pænhed, der præger for eksempel Magtudredningen, er et meget godt eksempel på, at forskerne er for vattede. En Magtudredning, der ville flytte noget, havde fokuseret på flere svagheder og uheldige tendenser i Danmark, så de nordiske lande til stadighed kunne være gode eksempler. For det kan vi kun være, hvis vi hele tiden er skånselsløse over for os selv. Uden denne skånselsløshed bliver vi bare let ofre for selvgothed eller ligegyldighed,” mener han.

”Interessen for magtudredningsprojektet i den valgte udformning har da også været ret marginal, uanset at der er en del enkeltundersøgelser, som slet ikke så uinteressante,” siger Tim Knudsen, der selv var bidragsyder til projektet.

Han erkender, at han som ældste professor på instituttet ikke har noget karrieremæssigt i klemme ved at udtale sig til pressen. Og derfor også kan tillade sig bastante meldinger uden en række akademiske forbehold.

”Men for manges vedkommende tror jeg simpelthen ikke, at tanken om at ytre sig er til stede,” siger Tim Knudsen.

Nøgenforedrag?

Den engelske professor Tim Birkhead fortæller om sine erfaringer med at klæde sig på til den gode præsentation

ESSAY

Nøgenforedrag kan ikke anbefales. Men hver gang, man rejser sig op for at præsentere sin forskning, føles det alligevel som om, man står splitternøgen, og så må samtlige attributterne altså udnyttes optimalt.

Som på de fleste institutter, afholder vi vores egen foredragsrække. Her for nylig opdagede jeg, at vi fik besøg af et kendt navn. Emnet lå mit hjerte nær, og da foredragsholderen var en anerkendt forsker, glædede jeg mig til at overvære en stimulerende og informativ præsentation.

Stor blev min skuffelse dog, da jeg allerede få minutter inde i foredraget kunne fornemme, at det skulle blive kedeligt. Hvordan jeg kunne vide det? Der var tre tegn: Det første PowerPoint-slide var omtrent så æstetisk som en omgang fortovsbræk; stemmeføringen var flad; og vedkommende søgte ikke øjenkontakt med sit publikum.

At dømme ud fra mine kollegers og de studerendes mishagsytringer, da vi forlod auditoriet, var alle enige om, at der havde været tale om et skuffende foredrag, og at foredragsholderen tillige havde ødelagt et potentielt meget spændende emne. Vi havde spildt vores tid, vedkommendes omdømme havde lidt et knæk, og der var en hel masse studerende, der nu var blevet afholdt fra at interessere sig for det pågældende emne.

Hadde man bare overholdt et par enkle regler, var det hele blevet væsentligt anderledes, og katastrofen var i stedet blevet til en kompetent præsentation.

Der er flere grunde til, at akademikere holder dårlige foredrag: (i) de er ligeglade; (ii) de ved ikke, det er dårligt; (iii) for lidt tid til at forberede sig; (iv) sygdom; (v) nerver, hvilket er til at forstå, især hvis der er tale om uerfarne oplægsholdere og store forsamlinger. Alle, der holder foredrag, bør være en smule nervøse, og, hvis de besidder de fornødne færdigheder, vil de være i stand til at udnytte adrenalinususet og levere en glimrende præsentation.

Men hvordan kan ungforskerne sikre, at deres præsentationer bliver gode? For det første bør man undersøge, om f.eks. forskningsrådene eller andre organisationer afholder kurser i videnskabsformidling. Hvis det er tilfældet, skal man ikke tøve med at melde

sig til.

For det andet bør man gøre brug af sin ph.d.-vejleder. Vejlederne selv bør holde sig til følgende regel: lad aldrig en ph.d.-studerende tage af sted til en konference, uden at du forinden har overværet vedkommendes indlæg. Det virker indlysende, og alligevel spekulerer jeg på, hvor tit det egentlig sker. Mine ph.d.'ere får jeg til at holde deres oplæg i et auditorium, evt. på mit kontor. Jeg noterer alt, hvad der er godt og mindre godt, herunder struktur, PowerPoint-slides, timing, formuleringer, osv. Så får de tid til at arbejde på det, og fire timer senere kommer de tilbage og holder oplægget en gang til. Processen gentages efter behov, indtil jeg mener, at præsentationen ikke kan gøres bedre. Er jeg selv til stede ved konferencen, giver jeg lidt forsigtigt feedback.

Men ph.d.'erne kan også selv tage initiativ. Når de overværer andres oplæg, bør de notere, hvad der gjorde, at netop det foredrag blev godt eller dårligt. At gøre en bevidst indsats for at vurdere, hvad der får et foredrag til at fungere, og hvordan den indsigt bedst kan overføres og anvendes med de forudsætninger, man selv har, er grundlæ-

gende hjælp til selvhjælp.

Vi er alle sammen forskellige, vi har forskellige måder at gøre tingene på, og hvad der fungerer for den ene, fungerer måske slet ikke for den anden. Alle er dog i stand til at kende det gode foredrag fra det dårlige.

Det er ekstremsport at holde akademisk foredrag på konference eller ved et institutseminar. Det lyder som det modsatte af faldskærmsudspring, men de to aktiviteter ligner hinanden meget, og man skal ikke kaste sig ud i nogen af dem uden grundig øvelse. Gøres det rigtigt, giver det i begge tilfælde et sus, omvendt kan det også gå rigtigt galt. Blandt alle de egenskaber, den unge akademiker har brug for, er evnen til at holde foredrag helt afgørende. Og nøgenforedrag? Mit råd er at lade være. Men kan det ikke være anderledes, må man i det mindste være sikker på at være lige så velskabt som Michelangelos David eller Venus de Milo.

*Tim Birkhead er professor i evolutionær biologi ved universitetet i Sheffield, England.
Kilde: THES 19 december 2003
Oversættelse: Martin Aitken*